บทที่ 3

สิทธิของผู้ขายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศและกฎหมายของต่างประเทศ

เมื่อสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศเกิดขึ้นแล้ว และเป็นสัญญาที่ไม่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาการโอนกรรมสิทธิ์ กรรมสิทธิ์ในสินค้าย่อมโอนไปยังผู้ซื้อทันที โดยคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างมีสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน สิทธิและหน้าที่ของผู้ซื้อและผู้ขายเป็นเรื่องสำคัญที่ควรมีการตกลงกันโดยชัดแจ้งระหว่างคู่สัญญา ในกรณีที่ไม่ได้ตกลงกันไว้โดยชัดแจ้ง สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่มีผลบังคับเหนือสัญญานั้น ซึ่งโดยปกติผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าให้ผู้ซื้อ ณ สถานที่และในเวลาที่กำหนด และผู้ซื้อมีหนี้และหน้าที่จะต้องปฏิบัติตอบแทนแก่ผู้ขายด้วยการชำระราคาสินค้าและรับมอบสินค้า ถ้าในกรณีดังกล่าวผู้ซื้อผิดสัญญาหรือผิดนัดไม่ชำระราคาหรือไม่รับมอบสินค้า หรือทั้งสองอย่าง ทั้งในกรณีที่หนี้ถึงกำหนดชำระและในกรณีที่หนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระแต่ผู้ซื้ออาจไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ไม่ว่ากรณีใดๆ หรือตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ผู้ขายจะมีสิทธิต่อผู้ซื้อประการใดบ้าง และมีขอบเขตความเสียหายที่จะได้รับชดใช้เพียงใด ทั้งนี้โดยผู้เขียนจะได้พิจารณาข้อกฎหมายของอังกฤษและสหรัฐอเมริกา รวมทั้งอนุสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันอนุสัญญาฉบับนี้มีผลใช้บังคับแก่ประเทศภาคีแล้ว ถึงแม้ประเทศไทยจะไม่ได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญานี้ แต่ก็อาจได้รับผลกระทบจากอนุสัญญานี้ได้ เมื่อมีการติดต่อค้าขายกับประเทศคู่สัญญาที่เป็นภาคีในอนุสัญญานี้ ผู้เขียนจึงเห็นสมควรที่จะนำบทบัญญัติของอนุสัญญาซื้อขายนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วย

1. สิทธิของผู้ขายตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods)

เมื่อสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศเกิดขึ้นแล้ว ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายให้เข้าไปอยู่ในความครอบครองของผู้ซื้อ และผู้ซื้อมีหน้าที่ชำระราคาและรับมอบสินค้า โดยกรรมสิทธิ์ในสินค้าจะโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อทันทีถ้าเป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดไม่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาบังคับไว้ แต่คู่สัญญาอาจตกลงในสัญญาซื้อขายให้มีเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาทำให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังไม่โอนไปจนกว่าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะปฏิบัติการตามเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้หรือถึงเวลาที่ระบุไว้ในสัญญาก่อน ซึ่งการส่งมอบและการชำระราคา คู่สัญญาอาจตกลงกำหนดให้เกิดขึ้นพร้อมกับที่สัญญาซื้อขายเกิดขึ้น หรืออาจจะตกลงให้กระทำ

หลังจากสัญญาซื้อขายเกิดขึ้นแล้วก็ได้ ซึ่งหน้าที่ของผู้ซื้อและผู้ขายนี้ คู่สัญญามีเสรีภาพในการที่จะตกลงกันได้ว่าจะให้ฝ่ายใดมีหน้าที่ประการใดบ้าง ในส่วนที่ไม่ได้ตกลงกันไว้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่มีผลบังคับเหนือสัญญานั้น ซึ่งเมื่อสัญญาซื้อขายเกิดขึ้นแล้วผู้ขายมีสิทธิและหน้าที่ดังนี้

1.1 สิทธิของผู้ขายภายหลังสัญญาซื้อขายเกิดขึ้นแล้ว

1.1.1 ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อ

ตามอนุสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดหน้าที่หลักของผู้ขายไว้ภายหลังเกิดสัญญาซื้อขายขึ้นแล้ว คือ ส่งมอบสินค้าพร้อมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องและโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าให้แก่ผู้ซื้อตามข้อ 30 ซึ่งการส่งมอบนี้อนุสัญญามิได้ให้คำนิยามไว้ จึงควรตีความตามความหมายธรรมดา คือ การส่งมอบการครอบครอง โดยอนุสัญญานี้ได้แบ่งลักษณะการส่งมอบตามชนิดของสัญญาเป็นกรณีกว้างๆ ได้แก่ (1) กรณีตกลงให้ส่งมอบ ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งโดยเฉพาะ (2) กรณีไม่ระบุสถานที่ใดโดยเฉพาะ แต่สัญญาซื้อขายเกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้า และ (3) กรณีไม่ระบุสถานที่และสัญญาซื้อขายไม่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้า ซึ่งอนุสัญญาฉบับนี้ได้บัญญัติเกี่ยวกับสถานที่ในการส่งมอบไว้ในข้อ 31 และเวลาที่ผู้ขายต้องส่งมอบไว้ในข้อ 33 กล่าวคือ ถ้าสัญญาซื้อขายได้มีการตกลงกำหนดสถานที่ใดสถานหนึ่งเป็นสถานที่สำหรับการส่งมอบสินค้าแล้ว ผู้ขายก็ต้องส่งมอบสินค้านั้นไปยังสถานที่ที่กำหนดจึงจะถือว่าได้ส่งมอบการครอบครองสินค้าให้แก่ผู้ซื้อแล้ว แต่ถ้าคู่สัญญาไม่ได้ตกลงกำหนดสถานที่ในการส่งมอบสินค้าไว้ แต่มีการกำหนดให้มีการขนส่งสินค้ากันแล้ว กรณีนี้จะถือว่ามีการส่งมอบการครอบครองให้กับผู้ซื้อเมื่อมีการส่งมอบสินค้าไปยังผู้ขนส่งรายแรก (first carrier) เพื่อการส่งต่อไปยังผู้ซื้อ ซึ่งกรณีการทำสัญญาซื้อขายและมีการตกลงให้มีการขนส่งสินค้ากันโดยทางทะเลโดยกำหนดให้นำ Incoterms มาเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาซื้อขายก็ต้องพิจารณาเงื่อนไขดังกล่าวประกอบว่ามีการส่งมอบทรัพย์ที่ซื้อขายแล้วเมื่อใดจึงจะถือว่ามีการส่งมอบการครอบครองแล้ว เนื่องจากใน Incoterms มีเทอมต่างๆ ถึง 13 เทอม ซึ่งแต่ละเทอมจะแสดงให้เห็นจุดที่ถือว่าได้มีการส่งมอบสินค้าจากผู้ขายให้แก่ผู้ซื้อต่างกันออกไป ซึ่ง ณ จุดที่ถือว่ามีการส่งมอบดังกล่าวนี้ บรรดาหน้าที่ความรับผิดชอบและความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าจะโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อแตกต่างกันไปตามเทอมต่างๆ ด้วย และถ้าในสัญญาซื้อขายได้ระบุให้ใช้ทั้งอนุสัญญาและ Incoterms บังคับแก่สัญญา และหากบทบัญญัติของอนุสัญญาและเงื่อนไขในข้อตกลงของ Incoterms ขัดแย้งกันก็ต้องนำ Incoterms มาบังคับใช้ เป็นไปตามหลักในข้อ 9(1) และข้อ 6 ของอนุสัญญาที่บัญญัติให้คู่สัญญาต้องผูกพันโดยจารีตใดๆ ที่ได้ตกลงกันไว้และโดยแนวปฏิบัติใดๆ ที่ทำกันมาและคู่สัญญาอาจตกลงไม่

ใช้อนุสัญญานี้บังคับหรืออาจตกลงเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติใดๆ ของอนุสัญญาให้เป็นอย่างอื่นได้ อันเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา นอกจากนี้ถ้าคู่สัญญาไม่ได้ระบุสถานที่ในการส่งมอบไว้โดยเฉพาะ และไม่ได้เกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้าแล้ว แต่เป็นสินค้าที่ระบุไว้โดยเฉพาะหรือเป็นสินค้าที่ไม่มีการบ่งชี้เป็นการเฉพาะซึ่งเอาออกมาจากสินค้ากองเฉพาะ (สต็อกสินค้าตามที่ระบุไว้) หรือที่จะต้องผลิตขึ้นมาและในเวลาที่ทำสัญญาคู่สัญญาทราบว่าสินค้าอยู่ที่ใดหรือจะผลิตกันที่ใดแล้วซึ่งเป็นสถานที่เฉพาะเจาะจง ผู้ขายมีหน้าที่ส่งมอบสินค้านั้นให้ตกอยู่ในเงื้อมมือของผู้ซื้อ ณ สถานที่ดังกล่าวแล้วตามข้อ 31(b) แต่ถ้าเป็นกรณีอื่นๆ ซึ่งไม่เข้ากรณีใดกรณีหนึ่งข้างต้นแล้ว การส่งมอบสินค้านั้น คือ การจัดการให้สินค้าอยู่ในเงื้อมมือของผู้ซื้อ ณ สถานที่ประกอบธุรกิจของผู้ขายในเวลาที่ทำสัญญาซื้อขายกันตามข้อ 31(c) ในกรณีที่ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบเอกสารเกี่ยวกับตัวสินค้า เช่น กรณีตกลงทำสัญญาซื้อขายโดยตกลงนำ CIF มาเป็นเงื่อนไขการขนส่ง ซึ่งผู้ขายเป็นคู่สัญญากับผู้ขนส่ง ผู้ขายจะต้องส่งมอบ ณ สถานที่ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาตามข้อ 34

ในส่วนของเวลาที่จะถือว่ามีการส่งมอบนั้นตามอนุสัญญาได้กำหนด ดังนี้ ถ้าในสัญญาซื้อขายได้มีการระบุเวลาที่แน่นอนไว้แล้ว หรือสามารถกำหนดเวลาได้ตามสัญญา ผู้ขายก็ต้องดำเนินการส่งมอบตามเวลาดังกล่าวจึงจะถือว่ามีการส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อแล้ว หรือถ้าหากในสัญญาซื้อขายมีการกำหนดระยะเวลาไว้แน่นอนหรือสามารถกำหนดได้ตามสัญญา ผู้ขายก็จะต้องส่งมอบสินค้าให้อยู่ในเงื้อมมือของผู้ซื้อ ณ เวลาใดเวลาหนึ่งภายในกำหนดระยะเวลานั้น แต่ถ้าพฤติการณ์บ่งชี้ให้ผู้ซื้อเป็นผู้เลือกวันหนึ่งวันใด ผู้ขายก็ต้องส่งมอบสินค้าให้อยู่ในเงื้อมมือของผู้ซื้อในวันที่ผู้ซื้อระบุ หรือในกรณีอื่นนอกเหนือจากกรณีดังกล่าว ผู้ขายต้องส่งมอบสินค้าให้ถึงมือผู้ซื้อภายในเวลาอันสมควรภายหลังการทำสัญญา[1]

นอกจากนี้การส่งมอบทรัพย์ให้ถูกถ้วนตามสัญญานี้ ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์ตามชนิด ปริมาณ และคุณภาพตามที่ตกลงไว้ในสัญญาและมีหน้าที่บรรจุหีบห่อตามแบบที่สัญญากำหนด หรือตามควรแก่สภาพของสินค้านั้นๆ ด้วย[2] รวมทั้งผู้ขายยังมีหน้าที่ข้างเคียงเกี่ยวกับขนส่งสินค้าและส่งมอบเอกสารด้วย[3] ได้แก่ การประทับเครื่องหมายบนตัวสินค้า หรือมีหนังสือแจ้งการส่งสินค้าไปยังผู้ซื้อและระบุสินค้าว่าเป็นอะไร หรือในกรณีมีข้อตกลงให้ผู้ขายจัดเตรียมการขนส่งสินค้า ผู้ขายก็ต้องจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ตามที่จำเป็นสำหรับการ

---

[1] CISG, Article 32

[2] CISG, Article 35

[3] CISG, Article 32 และ Article 34

ขนส่งไปยังสถานที่กำหนดตามสัญญา เช่น ใบขนสินค้า เอกสารประกอบการส่งออกอื่นๆ หรือในกรณีที่ผู้ซื้อร้องขอให้ผู้ขายจัดเตรียมเอกสารหรือข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการทำประกันภัยการขนส่งสินค้า ผู้ขายก็จะต้องจัดเตรียมให้แก่ผู้ซื้อ นอกจากนี้ถ้ามีข้อตกลงกำหนดเวลาและสถานที่ให้ผู้ขายต้องส่งมอบเอกสารที่เกี่ยวกับสินค้าดังกล่าว ผู้ขายก็ต้องส่งมอบเอกสารตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดในสัญญา แต่ถ้าผู้ขายส่งมอบเอกสารก่อนกำหนดเวลา และเอกสารไม่สอดคล้องกับสัญญา ผู้ขายยังสามารถแก้ไขความไม่สอดคล้องดังกล่าวได้ตราบจนกระทั่งถึงเวลาต้องส่งมอบเอกสารต่างๆ เหล่านั้น แต่ถ้าการดำเนินการดังกล่าวทำให้ผู้ซื้อเกิดความไม่สะดวกหรือเกิดค่าใช้จ่ายโดยไม่สมควร ผู้ซื้อสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนตามที่บัญญัติในอนุสัญญาฉบับนี้ได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ขายส่งมอบการครอบครองเรียบร้อยแล้ว และภาระความเสี่ยงภัยในความสูญหายหรือเสียหายของทรัพย์ที่ซื้อขายได้โอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อแล้ว แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ขายทำผิดสัญญาในสาระสำคัญ (a fundamental breach of contract)[4] ด้วย เช่น การส่งมอบทรัพย์ที่ชำรุดบกพร่อง หรือส่งมอบทรัพย์ที่มีการรอนสิทธิในสินค้าโดยบุคคลที่สามหรือบุคคลภายนอก ผู้ขายก็คงยังต้องรับผิดอยู่ในเวลาที่ภาระความเสี่ยงภัยโอนไปยังผู้ซื้อ รวมทั้งต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะความผิดของตนแม้จะปรากฏขึ้นภายหลังการส่งมอบตลอดจนต้องรับผิดในกรณีที่ตนได้ให้ประกันไว้[5] เว้นแต่ผู้ขายจะตกลงยกเว้นความรับผิดไว้ตามข้อกำหนดในข้อ 79 ของอนุสัญญา รวมทั้งในกรณีที่ผู้ขายผิดสัญญาหรือไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ใดๆ ตามสัญญาหรืออนุสัญญาฉบับนี้ ผู้ซื้อสามารถบังคับตามสิทธิของตนได้หลายทางซึ่งกำหนดเป็นหลักไว้ตามข้อ 45[6] ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

(1) ถ้าผู้ขายไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ใดๆ ภายใต้สัญญาหรืออนุสัญญาฉบับนี้ ผู้ซื้ออาจจะ

(a) ใช้สิทธิตามที่บัญญัติไว้ในข้อ 46 ถึง 52

---

[4] จำปี โสตถิพันธุ์, "การผิดสัญญาในอนุสัญญาแห่งกรุงเวียนนาว่าด้วยสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ 1980," หน้า 151-154.

[5] โปรดดูรายละเอียดลังเขปในหน้า 34-35 เนื่องจากในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะเน้นศึกษาเฉพาะเรื่องสิทธิของผู้ขายที่มีต่อผู้ซื้อในการซื้อขายระหว่างประเทศว่ามีอยู่อย่างไรเมื่อเกิดสัญญาซื้อขายขึ้นแล้ว และเมื่อผู้ซื้อผิดสัญญาหรือไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ใดๆ หรือไม่สามารถจะชำระหนี้ได้ไม่ว่าด้วยเหตุใดๆก็ตาม

[6] โปรดดูรายละเอียดพอเป็นสังเขปในหน้า 35-36

(b) เรียกค่าสินไหมทดแทนตามที่บัญญัติไว้ในข้อ 74 ถึง 77

(2) ผู้ซื้อไม่สูญเสียสิทธิใดๆ ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนแม้ตนจะใช้สิทธิของตนในการหาทางอื่นเยียวยา

(3) เมื่อผู้ซื้อหาทางเยียวยาเนื่องจากมีการผิดสัญญาแล้วศาลหรือคณะอนุญาโตตุลาการใดๆ ไม่อาจจะขยายเวลาให้แก่ผู้ขายได้

1.1.2 ผู้ขายมีสิทธิที่จะได้รับชำระราคาค่าสินค้า

สิทธิที่จะได้รับชำระราคาของผู้ขาย เมื่อเกิดสัญญาซื้อขายขึ้นแล้ว มาจากหลักสัญญาต่างตอบแทน กล่าวคือ เมื่อผู้ขายปฏิบัติการส่งมอบสินค้าที่ซื้อขายให้กับผู้ซื้อแล้ว ผู้ขายก็มีสิทธิได้รับชำระราคาทันที ถ้าไม่มีการตกลงเงื่อนไขการชำระราคากันไว้ หรือไม่ได้กำหนดเวลาการชำระราคากันไว้ ซึ่งการชำระราคานี้เป็นหน้าที่หลักของผู้ซื้อ นอกจากนี้ผู้ซื้อยังมีหน้าที่รับมอบสินค้าตามสัญญาและอนุสัญญาฉบับนี้ ซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 53 ของอนุสัญญาโดยหน้าที่ในการชำระราคาของผู้ซื้อตามอนุสัญญานี้ยังได้วางหลักเกณฑ์ไว้ในข้อ 54-59 ดังนี้ ผู้ซื้อจะต้องชำระราคาในวันที่ที่กำหนด หรือที่สามารถจะกำหนดได้จากสัญญา ถ้าสัญญาได้ระบุเวลาในการชำระราคาไว้แน่นอน หรือเวลาที่คู่สัญญาอาจรู้ได้จากสัญญา[7] และหน้าที่ของผู้ซื้อในการชำระราคายังได้ครอบคลุมไปถึงหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการชำระเงินด้วย[8] และต้องปฏิบัติตามรูปแบบที่กำหนดในสัญญาและต้องดำเนินการตามกฎหมายหรือระเบียบใดๆเพื่อให้สามารถชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขายได้ เช่น การขอแลกเปลี่ยนเงินตรา การเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต เป็นต้น เนื่องจากสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศเป็นการทำสัญญาระหว่างคู่สัญญาที่อยู่กันคนละประเทศ หรือ จะต้องมีการขนส่งสินค้าจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งผู้ขายและผู้ซื้ออาจจะไม่มีความสนิทหรือรู้จักกันมาก่อน หรือผู้ขายอาจไม่ทราบฐานะทางการเงินของผู้ซื้อ ผู้ขายก็ต้องการความแน่ใจและหลักประกันที่น่าเชื่อถือว่า เมื่อตนทำสัญญาซื้อขายและส่งมอบทรัพย์ที่ซื้อขายให้กับผู้ซื้อแล้ว ตนจะได้รับชำระราคาจากผู้ซื้อครบถ้วนเป็นการตอบแทนหรือไม่ต้องการส่งมอบสินค้าก่อนที่จะได้รับชำระราคา ดังนั้น ในการทำสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศก็จะมีเรื่องของการตกลงชำระราคาระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี[9] ได้แก่ การชำระด้วยเงิน การเปิดบัญชี การใช้ตั๋วแลกเงิน และการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต โดยแต่ละวิธีขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ความสะดวก ความไว้วางใจกันระหว่างคู่สัญญา ความมั่นใจ

---

[7] CISG, Article 59

[8] CISG, Article 54

[9] โปรดดูรายละเอียดพอสังเขปในหน้า 30-31

กันว่าคู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะปฏิบัติการชำระหนี้ที่ถูกต้องครบถ้วน โดยที่ผู้ขายได้รับชำระราคาค่าสินค้าครบถ้วนและผู้ซื้อก็ได้รับมอบสินค้าถูกต้องครบถ้วนตามสัญญาเช่นกัน รวมทั้งขึ้นอยู่กับการตกลงของคู่สัญญาว่าจะให้ใช้วิธีใดในการชำระหนี้ค่าสินค้า ซึ่งโดยส่วนใหญ่ในปัจจุบันคู่สัญญาจะใช้วิธีการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตเพราะเชื่อว่าเป็นวิธีที่ให้หลักประกันที่น่าเชื่อถือต่อผู้ขายและมีธนาคารเข้ามาเกี่ยวข้องในการชำระราคาค่าสินค้าให้กับผู้ขาย และถ้าคู่สัญญาตกลงให้ชำระราคาสินค้าโดยวิธีเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้ว ผู้ซื้อย่อมต้องดำเนินการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อชำระราคาให้กับผู้ขาย ซึ่งการชำระหนี้ด้วยเครดิตเป็นการชำระหนี้อย่างมีเงื่อนไข หากต่อมาผู้ขายไม่ได้รับเงินจากธนาคารไม่ว่าเหตุใด ๆก็ตาม หนี้ของผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขายก็ยังไม่ระงับไป ผู้ซื้อจึงต้องรับผิดต่อผู้ขายโดยต้องชำระราคาให้ผู้ขายตามหนี้ที่เกิดขึ้นตามสัญญาซื้อขายและตามบทบัญญัติของอนุสัญญาซื้อขาย และการที่ธนาคารยกเลิกเลตเตอร์ออฟเครดิตก่อนที่ผู้ขายจะยื่นเอกสารการขนส่งและตั๋วแลกเงินต่อธนาคารย่อมถือได้ว่าผู้ซื้อไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ชำระราคาตามข้อ 54 เพราะมาตรานี้กำหนดให้ผู้ซื้อมีหน้าที่จะต้องดำเนินการต่าง ๆ และปฏิบัติตามระเบียบพิธีการที่เกี่ยวข้องกับการชำระราคาตามที่กำหนดไว้นอกเหนือการชำระราคาด้วย ผู้ขายมีสิทธิฟ้องให้ผู้ซื้อรับผิดตามสัญญาได้

นอกจากนี้ในกรณีที่คู่สัญญาตกลงทำสัญญาโดยมิได้กำหนดราคาทรัพย์สินให้แน่นอนและไม่อาจทราบราคาได้ไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ก็ให้ถือเอาราคาท้องตลาดของสินค้านั้นขณะที่ทำสัญญาซื้อขายเป็นเกณฑ์ แต่ถ้ามีการกำหนดสินค้ากันตามน้ำหนัก แต่ไม่ได้กำหนดไว้ชัดแจ้งว่าเป็นน้ำหนักอย่างไร เช่น น้ำหนักสุทธิ หรือรวมทั้งหีบห่อด้วย เป็นต้น ให้ถือเอาน้ำหนักสุทธิ (net weight) เป็นเกณฑ์ในกรณีที่มีข้อสงสัยตามข้อ 55 และ 56 ของอนุสัญญาตามลำดับ ในส่วนของสถานที่ในการชำระเงินก็เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในสัญญา แต่ถ้าไม่ได้กำหนดไว้ ข้อ 57 ของอนุสัญญาได้บัญญัติว่า หากคู่สัญญาไม่ได้ตกลงกำหนดสถานที่ในการชำระเงินไว้เป็นที่แน่นอนแล้วให้ชำระเงินกัน ณ สถานที่ประกอบธุรกิจของผู้ขาย (ข้อ 57 (1)(a)) หรือถ้าการชำระราคาจะต้องกระทำในขณะที่มีการส่งมอบสินค้าหรือส่งมอบเอกสาร ส่วนสถานที่ในการชำระราคา ได้แก่ สถานที่ส่งมอบดราสารนั้น (ข้อ 57(1)(b)) ซึ่งตามหลักในเรื่องนี้ทำให้ผู้ขายอาจฟ้องเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาในประเทศที่ผู้ขายมีสถานประกอบธุรกิจหรือภูมิลำเนาอยู่ได้ แต่ถ้าผู้ขายย้ายสถานที่ประกอบธุรกิจหลังจากที่ได้มีการตกลงซื้อขาย ค่าใช้จ่ายที่เกิดหลังจากนั้น ผู้ขายต้องรับภาระในส่วนที่เพิ่มขึ้น (ข้อ 57(2)) ในส่วนของเวลาในการชำระราคาให้ชำระในเวลาตามที่กำหนดในสัญญา ในกรณีที่ไม่ได้กำหนดเวลาที่แน่นอนไว้ อนุสัญญาข้อ 58(1) กำหนดให้ผู้ซื้อชำระราคาในขณะเมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าหรือส่งมอบเอกสาร ซึ่งผู้ขายอาจจะกำหนดให้ผู้ซื้อต้องชำระราคาจึงจะส่งมอบสินค้าหรือเอกสารก็ได้ ในกรณีที่จะต้องมีการขนส่งสินค้า ผู้ขายอาจจัดส่งสินค้าไปโดยกำหนดว่าสินค้าหรือเอกสารจะยัง

ไม่ส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ เว้นแต่ผู้ซื้อจะชำระราคาเพื่อขอรับสินค้าหรือขอรับเอกสารไปรับสินค้าก็ได้ ตามข้อ 58(2) ซึ่งวิธีการนี้เป็นวิธีการที่ใช้กันมากที่สุดในปัจจุบัน[10] นอกจากนี้ ผู้ซื้อยังมีสิทธิขอตรวจสอบทรัพย์สินก่อนชำระเงินได้อีกด้วย นอกจากวิธีการส่งมอบและการชำระราคาที่คู่สัญญาได้ตกลงกันไว้แล้วนั้นทำให้ผู้ซื้อไม่มีโอกาสที่จะตรวจสอบสินค้าได้ก่อนตามข้อ 58(3) ถ้าสัญญากำหนดวันในการชำระราคาไว้ หรือสามารถพิจารณาวันในการชำระได้จากสัญญา ผู้ซื้อจะต้องชำระราคาตามวันที่กำหนดไว้นั้นโดยไม่ต้องคอยให้ผู้ขายเรียกให้ชำระราคาหรือคอยให้ผู้ซื้อปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามพิธีการต่าง ๆ (ข้อ 59)

นอกจากหน้าที่ในการชำระราคาค่าสินค้าแล้ว ผู้ซื้อยังมีหน้าที่อีกประการ คือ หน้าที่ในการรับมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายโดยข้อ 60 ของอนุสัญญาได้กำหนดครอบคลุมไปถึงหน้าที่กระทำการตามสมควร เพื่อให้ผู้ขายสามารถส่งมอบทรัพย์สินได้ด้วย ซึ่งอนุสัญญาฉบับนี้ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่ผู้ซื้อต้องรับมอบทรัพย์สินเอาไว้ ดังนั้นต้องถือตามหลักที่ว่า ผู้ซื้อต้องรับมอบทรัพย์สินโดยมิชักช้านับแต่เวลาที่ผู้ขายส่งมอบโดยชอบตามสัญญา

1.2 สิทธิของผู้ขายกรณีผู้ซื้อผิดสัญญาหรือตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

ในกรณีที่ผู้ซื้อผิดสัญญาโดยการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ใด ๆ ตามสัญญาหรือตามอนุสัญญาซื้อขายซึ่งรวมถึงการไม่ชำระราคาด้วย ซึ่งการไม่ชำระราคาในกรณีดังกล่าวอาจมีกรณีที่ผู้ซื้อไม่สามารถชำระหนี้ได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ในกรณีหนี้ถึงกำหนดชำระ หรือในกรณีหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ แต่ผู้ซื้ออาจอยู่ในสถานะที่ไม่อาจชำระหนี้ได้ เช่น ตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ถึงแม้จะไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย หรือกรณีที่ข้อตกลงในสัญญาซื้อขายกำหนดวิธีชำระเงินค่าสินค้าโดยวิธีการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต และผู้ซื้อไม่ดำเนินการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตภายในระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ในสัญญาซื้อขายหรือผู้ซื้อได้ดำเนินการขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตต่อธนาคารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม เช่น ธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยไม่ชอบ หรือธนาคารยกเลิกหรือปฏิเสธเลตเตอร์ออฟเครดิตก่อนที่ผู้ขายจะยื่นเอกสาร หรือกรณีที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตล้มละลายไม่ว่าก่อนหรือหลังที่ผู้ขายจะยื่นเอกสารและตั๋วแลกเงินต่อธนาคาร ซึ่งผู้ขายจะมีสิทธิอย่างไรต่อผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขาย โดยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะสิทธิของผู้

---

[10] มานพ นาคทัต, "กฎหมายที่เกี่ยวกับคดีการค้าระหว่างประเทศ : สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ," ใน คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ, หน้า 40.

ขายที่มีต่อผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศภายหลังสัญญาซื้อขายเกิดขึ้นแล้วโดยจะไม่กล่าวในรายละเอียดที่ผู้ขายมีสิทธิต่อธนาคารที่เปิดเครดิตว่ามีอยู่อย่างไร

คำว่า "ผิดสัญญา" (breach of contract) ในอนุสัญญานี้ หมายถึง การไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ทุกชนิดของคู่สัญญา ไม่ว่าจะเป็นหนี้ประธานหรือหนี้อุปกรณ์และไม่คำนึงว่าบ่อเกิดแห่งหนี้จะมาจากสัญญาฉบับนั้นๆ เอง มาจากจารีตประเพณี หรือมาจากอนุสัญญาฉบับนี้ก็ตาม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การผิดสัญญาอาจจะเกิดได้ในสถานการณ์ต่างๆได้มากมาย เช่น การที่ทรัพย์ที่ส่งมอบไม่มีคุณภาพตามที่ตกลงกัน การส่งมอบทรัพย์ผิดประเภท การส่งมอบทรัพย์ไม่ครบตามจำนวนที่ตกลงกัน ความบกพร่องในการจัดเข้าหีบห่อ การที่บุคคลที่สามมีสิทธิหรืออ้างสิทธิเหนือทรัพย์ที่คู่สัญญาส่งมอบให้แก่กันตามข้อ 41-42 ของอนุสัญญา การชำระหนี้ล่าช้า การขอเลิกสัญญาก่อนกำหนดโดยขาดความระมัดระวัง และการไม่แจ้งแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งว่ามีการพักสัญญาไว้ตามข้อ 71 ดังนั้นโดยสาเหตุของการผิดสัญญาของคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนี้ อนุสัญญาฉบับนี้ได้ให้สิทธิแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่จะเรียกร้องค่าเสียหาย กล่าวคือ สำหรับผู้ซื้อก็มีสิทธิที่จะไม่รับมอบทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งสัญญาหรือมีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ขายปฏิบัติการตามสัญญา หรือเรียกให้ผู้ขายซ่อมแซมทรัพย์ที่ชำรุดบกพร่องให้ดีดังที่ได้ตกลงกันไว้ ส่วนทางด้านผู้ขายก็มีสิทธิที่จะไม่ส่งมอบทรัพย์ที่เป็นวัตถุแห่งการซื้อขาย หากผู้ซื้อไม่ชำระราคาตอบแทน[11]

นอกจากนี้ในอนุสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดเรื่องของการผิดสัญญาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญไว้ในข้อ 24 โดยได้บัญญัติว่า การผิดสัญญาของคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญ ถ้าก่อให้เกิดความเสียหายที่ถึงขนาดแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในอันที่จะทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งนั้นไม่ได้รับสิ่งที่เป็นสาระสำคัญที่ควรจะได้จากสัญญานั้น เว้นแต่ว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งผิดสัญญามิได้คาดหมายในผลดังกล่าว และวิญญูชนคนหนึ่งที่มีคุณสมบัติเดียวกันและอยู่ในสถานการณ์เดียวกันก็มิอาจจะคาดหมายผลเช่นนั้นได้[12] ดังนั้น จะเห็นว่าการผิดสัญญาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญจะต้องเป็นสาระสำคัญที่ถึงขนาดที่จะทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่ไม่ผิดสัญญาต้องขาดสิ่งซึ่งเขาคาดหมายว่าจะได้รับจากสัญญานั้น แต่ก็ได้เปิดโอกาสให้คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาสามารถที่จะหลีกเลี่ยงผลของการผิดสัญญาในส่วนซึ่งเป็นสาระสำคัญได้ หากสามารถพิสูจน์เงื่อนไข 2 ประการได้ คือ 1. ถ้าคู่สัญญานั้นเองไม่อาจที่จะคาดหมายความเสียหายที่เป็นสาระ

---

[11] จำปี โสตถิพันธุ์, "การผิดสัญญาในอนุสัญญาแห่งกรุงเวียนนาว่าด้วยสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ 1980," หน้า 150-151.

[12] เรื่องเดียวกัน, หน้า 151.

สำคัญนั้นได้ ไม่ว่าด้วยวิธีใด และ 2. ถ้าความเสียหายในสาระสำคัญนั้นไม่อาจที่จะคาดหมายจากวิญญูชนที่มีความสามารถและอยู่ในเงื่อนไขเดียวกับคู่สัญญานั้นได้ ทำให้คำว่า "fundamental breach" นั้น มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อระบบทางแก้ (remedy) ของอนุสัญญาฉบับนี้โดยมีผลต่อความคำรงอยู่หรือการสิ้นสุดของสัญญา กล่าวคือ ป้องกันมิให้มีการเลิกสัญญากันง่ายๆ เพียงเพราะมีการผิดสัญญาซึ่งไม่ใช่ส่วนซึ่งเป็นสาระสำคัญ ซึ่งสำหรับเรื่องนี้ก็จะมีกฎเกณฑ์อื่นที่จะนำมาปรับใช้ได้ คือ ข้อ 46 การส่งมอบทรัพย์สินอื่นแทน ข้อ 49 การที่ผู้ซื้อขอเลิกสัญญา ข้อ 51(2) การเลิกสัญญาทั้งหมดเพราะการผิดสัญญาเพียงบางส่วน ข้อ 64 การที่ผู้ขายขอเลิกสัญญา ข้อ 73 การเลิกสัญญาสำหรับสัญญาที่ต้องมีการชำระหนี้เป็นงวดๆ[13]

ดังนั้น ถ้าผู้ซื้อผิดสัญญาหรือไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ใดๆ ตามสัญญาหรือตามอนุสัญญาซื้อขายไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม ไม่ว่าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วหรือไม่ก็ตาม หรือกรณีของการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ธนาคารปฏิเสธไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ว่าในกรณีใดๆ ก็ตาม หรือยกเลิกเครดิตและผู้ขายได้เรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าแก่ตนโดยตรงแล้วแต่ผู้ซื้อไม่ชำระราคาให้ผู้ขาย ผู้ขายจะมีสิทธิดำเนินการเยียวยาแก้ไขความเสียหายของตนได้อย่างไรบ้าง อาจแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1.2.1 สิทธิดำเนินการต่อตัวสินค้า

ในอนุสัญญาฉบับนี้ ข้อ 71 ได้บัญญัติให้คู่กรณีฝ่ายหนึ่งอาจหน่วงเหนี่ยวไม่ยอมชำระหนี้ฝ่ายของตนได้ หากปรากฏว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะไม่สามารถชำระหนี้ของตนได้เพราะขาดความสามารถในการชำระหนี้ เช่น มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือ ขาดหลักประกันความน่าเชื่อถืออย่างมาก หรืออาจคาดหมายได้จากพฤติกรรมที่เขาเตรียมการชำระหนี้ว่าจะไม่สามารถชำระหนี้ได้ แต่ถ้าผู้ขายได้ส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายไปแล้วก่อนที่จะทราบสาเหตุดังกล่าว ผู้ขายชอบที่จะยึดหน่วงทรัพย์ไว้ไม่ส่งมอบให้ผู้ซื้อ แต่สิทธิดังว่ามานี้ย่อมสิ้นสุดลงหากผู้ซื้อได้ให้ประกันไว้ตามสมควร กล่าวคือ

1.2.1.1 สิทธิที่จะพักการชำระหนี้หรือสิทธิยึดหน่วง (suspending performance)

ในกรณีที่ทำสัญญาซื้อขายเรียบร้อยแล้วตามอนุสัญญาฉบับนี้ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้า ส่งมอบเอกสารที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวสินค้าและโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าตามสัญญาและ

---

[13] เรื่องเดียวกัน, หน้า 153.

อนุสัญญาฉบับนี้ให้กับผู้ซื้อ และผู้ซื้อมีหน้าที่รับมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายและชำระราคาตามข้อสัญญาซื้อขายให้แก่ผู้ขายตามหลักสัญญาต่างตอบแทน หากไม่มีข้อกำหนดเงื่อนเวลาให้ใช้ราคากันไว้ แต่ถ้าหากมีข้อตกลงกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาไว้ก็ต้องเป็นไปตามข้อตกลงของสัญญาซื้อขาย ในกรณีที่มีข้อตกลงให้ผู้ซื้อเปิดเครดิตและธนาคารยกเลิกเครดิต หรือปฏิเสธไม่ชำระเงินค่าสินค้าตามเครดิต อาจแสดงให้เห็นว่าผู้ซื้อไม่สามารถชำระหนี้ของตนได้ เพราะขาดความสามารถ หรือขาดหลักประกันความน่าเชื่อถืออย่างมาก เพราะตามอนุสัญญาผู้ซื้อมีหน้าที่ชำระราคาสินค้าซึ่งหน้าที่นี้รวมทั้งการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและต้องปฏิบัติตามรูปแบบที่กำหนดในสัญญาและต้องดำเนินการตามกฎหมายหรือระเบียบใดๆ เพื่อให้สามารถชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขายได้ ดังนั้น เมื่อสัญญาซื้อขายกำหนดให้ผู้ซื้อเปิดเครดิตเพื่อชำระราคาสินค้าให้ผู้ขาย ผู้ซื้อย่อมต้องดำเนินการเปิดเครดิตให้ผู้ขายได้รับชำระราคาสินค้าตามเครดิต เมื่อผู้ขายไม่ได้รับชำระราคาจากธนาคารตามเครดิตหนี้ของผู้ซื้อยังไม่ระงับสิ้นไป ผู้ซื้อจึงต้องรับผิดต่อผู้ขายโดยต้องชำระราคาให้ผู้ขายตามหนี้ที่เกิดขึ้นตามสัญญาซื้อขายและตามบทบัญญัติของอนุสัญญาซื้อขาย[14] หรืออาจคาดหมายได้จากพฤติกรรมที่ผู้ซื้อเตรียมการชำระหนี้ว่าจะไม่สามารถชำระหนี้ได้ เมื่อหนี้ไม่มีกำหนดเวลาให้ชำระ หรือในกรณีที่สัญญามีกำหนดเงื่อนเวลาให้ชำระราคา แต่ผู้ซื้ออาจขาดความสามารถในการชำระหนี้ เช่น มีหนี้สินล้นพ้นตัว โดยไม่ต้องถึงกับตกเป็นบุคคลล้มละลายตามคำสั่งศาล หรือทำให้หลักทรัพย์ที่ให้ไว้เป็นประกันการใช้เงินนั้นเสื่อมเสียหรือลดน้อยลง หรือผู้ซื้อตกเป็นบุคคลล้มละลายหรือตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้วในเวลาซื้อขายโดยผู้ขายไม่รู้ก็ดี ถึงแม้ในสัญญาจะมีกำหนดเงื่อนเวลาให้ใช้ราคาและยังไม่ถึงกำหนดเวลาดังกล่าว ผู้ขายมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินที่ขายได้ หรือผู้ขายก็มีสิทธิที่จะหน่วงเหนี่ยวไม่ชำระหนี้ฝ่ายของตนได้ กล่าวคือ ผู้ขายอาจระงับการส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อภายในกำหนดเวลาตามสัญญาได้ ตามข้อ 71(1) ซึ่งกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการใช้สิทธิยึดหน่วงสินค้าจนกว่าผู้ซื้อจะชำระราคา กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ถ้าสัญญาซื้อขายมีเงื่อนไขที่ทำให้กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อ ผู้ขายมีสิทธิไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ในการส่งมอบจนกว่าผู้ซื้อจะปฏิบัติการชำระหนี้ในการชำระราคา แต่ถ้าเป็นกรณีสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด ซึ่งกรรมสิทธิ์โอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อแล้ว เป็นกรณีที่ผู้ขายมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินที่ขายไว้ได้จนกว่าผู้ซื้อจะใช้ราคาหรือหาหลักประกันการชำระหนี้ที่เพียงพอมาให้กับผู้ขาย

---

[14] อรจิรา ตั้งวงศ์ยอดยิ่ง, "สิทธิของผู้ขายที่มีต่อธนาคารและผู้ซื้อไปกรณีการซื้อขายระหว่างประเทศเมื่อธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต" หน้า 191.

1.2.1.2 สิทธิระงับการขนส่งหรือสิ ทธิขัดขวางการส่งมอบ

ในกรณีที่ผู้ขายได้ส่งมอบสินค้าที่ซื้อขายไปให้ผู้ซื้อแล้ว ผู้ขายก็ยังอาจยึดหน่วงสินค้าไว้ไม่ส่งมอบให้ผู้ซื้อได้ตามข้อ 71(2) โดยลักษณะที่จะถือว่ามีการส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อแล้ว เมื่อใดก็เป็นไปตามข้อตกลงของสัญญาซื้อขายและอนุสัญญาฉบับนี้ และถ้าคู่สัญญามีการตกลงให้นำ Incoterms มาบังคับใช้กับสัญญาด้วยแล้วก็ให้เป็นตามข้อตกลงของ Incoterms ในเทอมที่ตกลงกันไว้เนื่องจากแต่ละเทอมจะมีจุดที่ถือว่าได้ส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อแตกต่างกัน โดยในอนุสัญญาฉบับนี้ได้ระบุไว้ให้ผู้ขายสามารถเข้าขัดขวางการส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อได้ ถึงแม้ผู้ขายจะได้ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อแล้วก็ตาม ซึ่งอนุสัญญาฉบับนี้ผู้ขายสามารถยึดหน่วงสินค้าได้ถ้าสินค้าอยู่ในความครอบครองของตน หรือตัวแทนของผู้ขาย หรือ เข้าระงับการส่งมอบสินค้าได้ถ้าอยู่ระหว่างการขนส่ง หรือถึงแม้จะได้ส่งมอบสินค้าให้ผู้ซื้อแล้วโดยถือหลักการส่งมอบตามเทอมต่างๆ ของ Incoterms เช่น CIF, FOB ซึ่งจุดที่ถือว่ามีการส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อ คือ จุดที่ส่งมอบสินค้าผ่านพ้นกราบเรือ ณ ท่าเรือต้นทางผู้ขายก็ยังสามารถขัดขวางการส่งมอบสินค้าหรือระงับการขนส่งได้อยู่โดยไม่คำนึงว่าผู้ขายจะเป็นคู่สัญญากับผู้ขนส่งหรือไม่และไม่สนใจว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าจะโอนไปยังผู้ซื้อแล้วหรือไม่ก็ตาม โดยสิทธิของผู้ขายต่อตัวสินค้านี้ ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะเป็นสิทธิที่ผู้ซื้อยังไม่สามารถเข้าควบคุม หรืออยู่ในความครอบครองของผู้ซื้อได้ตามความเป็นจริง เพียงแต่ผู้ซื้ออาจจะได้รับมอบเอกสารเกี่ยวกับตัวสินค้าแล้วแต่ยังไม่ได้รับมอบสินค้าจริงๆ แต่ถ้าผู้ซื้อได้รับมอบสินค้าเรียบร้อยแล้ว หรือสินค้าอยู่ในความควบคุมดูแลหรือความครอบครองของผู้ซื้อ หรือตัวแทนของผู้ซื้อแล้ว ผู้ขายก็ไม่มีสิทธิต่อตัวสินค้านั้นอีก อย่างไรก็ตามในเรื่องกรรมสิทธิ์ในสินค้า อนุสัญญาฉบับนี้ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องกรรมสิทธิ์ในสินค้าโอนไปยังผู้ซื้อเมื่อใดคงปล่อยให้เป็นตามกฎหมายภายในของประเทศที่มีผลบังคับใช้ต่อสัญญาซื้อขาย หรือถ้ากำหนดให้กรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อเมื่อใดในสัญญาก็ให้เป็นไปตามนั้น ดังนั้นเรื่องกรรมสิทธิ์ในสินค้าโอนไปยังผู้ซื้อแล้วหรือยังอนุสัญญาฉบับนี้จึงไม่ได้นำมาพิจารณาประกอบกับสิทธิของผู้ขายที่มีต่อตัวสินค้าด้วย

นอกจากนี้อนุสัญญาฉบับนี้ในข้อ 71(3) ยังได้กำหนดให้สิทธิของผู้ขายที่สามารถยึดหน่วงสินค้าได้ไม่ว่าก่อนหรือภายหลังการส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อแล้วถ้ามีเหตุควรเชื่อหรือมีพฤติกรรมของผู้ซื้อที่จะไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว โดยกำหนดให้ผู้ขายต้องมีคำบอกกล่าวแจ้งให้ผู้ซื้อทราบโดยทันทีว่าผู้ขายได้หน่วงเหนี่ยวการชำระหนี้ฝ่ายของตนแล้ว แต่สิทธิดังกล่าวย่อมสิ้นสุดลงหากผู้ซื้อได้ให้ประกันตามสมควร

1.2.1.3 สิทธิที่จะขายสินค้าต่อไป

ตามอนุสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดให้สิทธิแก่ผู้ขายที่จะขายสินค้าต่อไปเมื่อผู้ซื้อไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ หรือไม่สามารถที่จะชำระหนี้ได้ต่อไปไว้ 2 กรณี ดังนี้

1.ผู้ขายสามารถที่จะขายสินค้าต่อไปได้ถ้าสินค้านั้นยังอยู่ในความครอบครองของผู้ขาย หรือกรณีที่ผู้ขายมีสิทธิยึดหน่วงสินค้านั้นตามข้อ 85-88

2.ผู้ขายสามารถที่จะขายสินค้าต่อไปได้เมื่อผู้ขายใช้สิทธิบอกเลิกสัญญากับผู้ซื้อแล้วตามข้อ 72 และข้อ 75

ในกรณีที่ผู้ขายใช้สิทธิยึดหน่วงสินค้า หรือระงับการขนส่ง หรือขัดขวางการส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อเนื่องจากผู้ซื้อไม่สามารถชำระหนี้ได้ไม่ว่ากรณีใดๆตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในข้อ 85-88 ของอนุสัญญาได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพย์ในกรณีต่างๆ ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งครอบครองไว้เพื่อประโยชน์ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะเกี่ยวกับหน้าที่รักษาทรัพย์และการนำของออกขายในกรณีจำเป็น เช่น ในกรณีที่สัญญาซื้อขายกำหนดให้ชำระราคาสินค้าในขณะพร้อมกับการส่งมอบสินค้า ถ้าผู้ซื้อไม่ชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขาย ถ้าผู้ขายได้ครอบครองสินค้านั้น หรืออาจควบคุมสินค้านั้นได้ ผู้ขายจะต้องดำเนินการต่างๆ ในพฤติการณ์ที่สมควรเพื่อดูแลรักษาสินค้านั้นโดยอาจฝากสินค้านั้นในคลังสินค้าของบุคคลที่สามโดยค่าใช้จ่ายของผู้ซื้อ และถ้าค่าใช้จ่ายดังกล่าวสูงเกินสมควรหรือสินค้านั้นเน่าเสียได้ด้วย ผู้ขายจะต้องนำสินค้าดังกล่าวออกขายในเวลาอันสมควร โดยต้องแจ้งให้ผู้ซื้อทราบก่อน[15] และเมื่อขายสินค้าเรียบร้อยแล้ว ผู้ขายมีสิทธิหักเงินจำนวนเท่ากับค่าใช้จ่ายที่สมควรจากการดูแลสินค้า และจากการขายสินค้านั้นออกจากค่าขายได้ด้วย โดยจะต้องแจ้งเงินส่วนที่เหลือให้แก่ผู้ซื้อทราบ และถ้าเงินจำนวนที่เหลือไม่พอกับราคาค่าสินค้า ผู้ขายก็ยังสามารถเรียกได้จากผู้ซื้อในส่วนที่ขาดได้อีกด้วย ส่วนการขายนั้นไม่ได้ระบุว่าจะต้องขายด้วยวิธีใด ดังนั้นจะขายวิธีใดก็ได้ตามสมควรเมื่อมีเหตุจำเป็นต้องขายและต้องขายไปในเวลาอันสมควรด้วย โดยมีเงื่อนไขว่าต้องแจ้งให้ผู้ซื้อทราบก่อน

อีกกรณีหนึ่งเมื่อผู้ขายยึดหน่วงทรัพย์สินหรือระงับการขนส่งหรือขัดขวางการส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อและได้ทำหนังสือบอกกล่าวถึงการหน่วงเหนี่ยวการชำระหนี้ฝ่ายของตนให้

---

[15] เรื่องเดียวกัน, หน้า 183-184.

ผู้ซื้อทราบเพื่อให้ผู้ซื้อจัดหาหลักประกันการชำระหนี้ที่เพียงพอมา แต่ถ้าหากผู้ซื้อไม่จัดหาหลักประกันมาเป็นที่พอใจแก่ผู้ขายแล้ว ผู้ขายอาจบอกเลิกสัญญากับผู้ซื้อเสียก่อนแล้วค่อยขายสินค้าต่อไปตามข้อ 72 และ 75 ซึ่งการสิ้นสุดของสัญญานี้ในอนุสัญญาฉบับนี้ได้วางหลักเรื่องสัญญาจะไม่สิ้นสุดลงโดยอัตโนมัติ แต่จะสิ้นสุดต่อเมื่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบอกกล่าวไปยังอีกฝ่ายหนึ่งว่าให้ความผูกพันในสัญญาสิ้นสุดลงตามข้อ 26 ของอนุสัญญา ซึ่งสิทธิในการบอกเลิกสัญญานี้ ผู้เขียนจะไปขอกล่าวในรายละเอียดอีกทีในหัวข้อ 1.2.4 สิทธิบอกเลิกสัญญาต่อไป เมื่อสัญญาถูกบอกเลิกแล้ว ผู้ขายได้ขายสินค้านั้นไปแล้ว หากกระทำไปตามสมควรและภายในเวลาที่เหมาะสมภายหลังได้บอกเลิกสัญญา ผู้ขายที่เรียกให้ชดใช้ค่าเสียหายสามารถเรียกให้มีการชดใช้ผลต่างระหว่างราคาที่กำหนดไว้ในสัญญากับราคาสินค้าที่ขายไป และเรียกค่าเสียหายอื่นได้ตามบทบัญญัติข้อ 74 ได้ด้วย ซึ่งในเรื่องค่าเสียหายก็จะไปขอกล่าวละเอียดอีกทีในข้อ 1.2.5 สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย

นอกเหนือจากการใช้สิทธิดำเนินการต่อตัวสินค้าของผู้ขายแล้ว ในกรณีที่ผู้ซื้อผิดสัญญาหรือไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ใดๆตามสัญญา ผู้ขายยังสามารถบังคับตามสิทธิของตนได้หลายทาง ซึ่งในกรณีนี้สิทธิของผู้ขายในอนุสัญญาได้กำหนดไว้ในข้อ 61 ดังนี้

(1) ถ้าผู้ซื้อไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ใดๆ ของตนภายใต้สัญญาหรืออนุสัญญาฉบับนี้ ผู้ขายอาจจะ

(a) ใช้สิทธิตามที่บัญญัติไว้ในข้อ 62 ถึง 65

(b) เรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังที่บัญญัติไว้ในข้อ 74 ถึง 77

(2)ผู้ขายไม่ถูกตัดสิทธิใดๆที่จะอ้างสิทธิในการเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากการใช้สิทธิเยียวยาแก้ไขทางอื่นใด

(3)ศาลหรืออนุญาโตตุลาการจะไม่ผ่อนเวลาให้แก่ผู้ซื้อเมื่อผู้ขายหันไปหาทางเยียวยาเนื่องจากการผิดสัญญา

โดยจะขอกล่าวถึงสิทธิของผู้ขายได้ดังนี้

1.2.2 สิทธิเรียกร้องให้ผู้ซื้อชำระราคา รับมอบสินค้า หรือปฏิบัติการชำระหนี้

ในอนุสัญญาฉบับนี้ข้อ 62 ได้บัญญัติไว้ว่า ผู้ขายอาจเรียกร้องให้ผู้ซื้อชำระราคา รับมอบสินค้า หรือปฏิบัติการชำระหนี้ของตน เว้นเสียแต่ว่าผู้ขายได้หันไปหาหนทางเยียวยาแก้ไขซึ่งไม่เป็นการสอดคล้องกับการเรียกร้องนั้น กล่าวคือ เมื่อผู้ซื้อผิดสัญญาหรือไม่ปฏิบัติตามหน้า

ที่ใดๆ ตามสัญญาหรือตามอนุสัญญา ผู้ขายอาจเลือกใช้สิทธิที่จะฟ้องเรียกร้องให้ผู้ซื้อชำระราคาให้แก่ผู้ขายทันที ซึ่งในกรณีนี้ผู้ขายมีสิทธิได้รับดอกเบี้ยจากจำนวนเงินราคาสินค้าจากผู้ซื้อตามข้อ 78 และยังมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อตามข้อ 74 ได้อีกด้วย ซึ่งในกรณีที่ผู้ขายฟ้องเรียกร้องให้ผู้ซื้อชำระราคาให้แก่ผู้ขายนี้ ผู้ขายจะต้องส่งมอบและโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าให้แก่ผู้ซื้อด้วยโดยให้ผู้ซื้อรับมอบสินค้าไว้ ซึ่งการชำระราคานั้นถ้ามีการตกลงเป็นจำนวนที่แน่นอนก็ให้เป็นไปตามที่ตกลงกันในสัญญา แต่ถ้ามิได้กำหนดราคาทรัพย์สินให้แน่นอนและไม่อาจทราบราคาได้ไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ก็ให้ถือเอาราคาท้องตลาดของสินค้าขณะที่ทำสัญญาซื้อขายเป็นเกณฑ์ แต่ถ้ามีการกำหนดสินค้ากันตามน้ำหนักให้ถือเอาน้ำหนักสุทธิเป็นเกณฑ์ในกรณีที่มีข้อสงสัยตามข้อ 55 และข้อ 56 ของอนุสัญญาตามลำดับ ในส่วนของดอกเบี้ยในอนุสัญญาไม่ได้ระบุให้คิดดอกเบี้ยเท่าไร ถ้าในสัญญาระบุไว้ก็เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญา แต่ถ้าไม่ได้ระบุไว้ก็ให้คิดดอกเบี้ยในอัตราที่พอสมควร นอกจากผู้ขายสามารถเรียกให้ชำระราคาและดอกเบี้ยได้แล้ว ผู้ขายยังสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้อีกด้วย โดยอนุสัญญาฉบับนี้ในข้อ 74 ได้กำหนดนิยามของค่าเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญาไว้ดังนี้ ค่าเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญา คือ จำนวนเงินเท่ากับความสูญเสีย รวมถึงการสูญเสียกำไรของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอันเป็นผลสืบเนื่องจากการผิดสัญญานั้น ค่าเสียหายเช่นว่านี้ต้องไม่เกินความสูญเสียที่คู่สัญญาฝ่ายที่กระทำผิดสัญญาได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้า หรือควรจะได้คาดการณ์ไว้แล้วในขณะทำสัญญาโดยอาศัยข้อเท็จจริงและเรื่องราวต่างๆ ที่คู่สัญญาฝ่ายดังกล่าวรู้ หรือควรจะได้รู้ถึงผลที่อาจเกิดมีขึ้นจากการผิดสัญญานั้น ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียกค่าเสียหายผู้เขียนจะกล่าวอีกทีในข้อ 1.2.5 สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย

อย่างไรก็ตามผู้ขายอาจใช้สิทธิฟ้องเรียกให้ผู้ซื้อปฏิบัติการชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงก็ได้ ซึ่งการบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงจะใช้เฉพาะกับประเทศภาคีบางประเทศที่อยู่ในระบบคอมมอนลอว์ ในกรณีที่กฎหมายของประเทศใดไม่มีหลักเรื่องการบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง ศาลของประเทศนั้นก็ไม่ต้องผูกพันบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงให้แก่เจ้าหนี้ (ข้อ 24) กรณีเช่นนี้เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิเฉพาะแต่การเรียกค่าเสียหายเท่านั้น[16] เช่น กรณีคู่สัญญามีข้อตกลงให้ผู้ซื้อจัดหาเครดิตให้และผู้ซื้อไม่จัดหาเครดิตให้หรือจัดหาเครดิตแล้วแต่ธนาคารปฏิเสธการชำระหนี้ตามเครดิตโดยไม่ชอบ ผู้ขายก็อาจจะใช้สิทธิเรียกให้ผู้ซื้อจัดหาเครดิตฉบับใหม่มาให้กับตนได้ในลักษณะเป็นการฟ้องบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง

---

[16] กิตติศักดิ์ ปรกติ, "อนุสัญญาว่าด้วยการซื้อขายระหว่างประเทศ UN-Convention on Contracts for the International Sale of Goods," วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 102.

ดังนั้นไม่ว่าผู้ขายจะใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้ซื้อชำระราคา รับมอบสินค้า หรือปฏิบัติการชำระหนี้แล้ว ผู้ขายก็ยังสามารถเรียกค่าเสียหายอื่นๆ ทดแทนได้อีกด้วยตามข้อ 61(2)

1.2.3 สิทธิขยายกำหนดเวลาออกไปตามสมควรเพื่อให้ผู้ซื้อปฏิบัติการชำระหนี้

ข้อ 63 ในอนุสัญญาฉบับนี้ได้ให้สิทธิผู้ขายที่จะเลือกขยายกำหนดเวลาออกไปตามสมควรเพื่อผู้ซื้อปฏิบัติการชำระหนี้ โดยกรณีนี้เป็นกรณีที่หนี้ถึงกำหนดชำระแล้วแต่ผู้ซื้อไม่สามารถชำระหนี้ได้ไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตาม หรือกรณีตกลงให้ผู้ซื้อจัดหาเครดิตภายในกำหนดเวลาแต่ผู้ซื้อไม่ดำเนินการจัดหาเครดิตดังกล่าวมาภายในกำหนดเวลาในสัญญา ผู้ขายสามารถขยายกำหนดเวลาออกไปตามสมควรโดยให้ผู้ซื้อชำระราคา หรือจัดหาเครดิตมาให้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวแก่ผู้ขายได้ เมื่อผู้ขายได้ขยายเวลาเพื่อให้ผู้ซื้อปฏิบัติการชำระหนี้แล้ว ผู้ขายก็ต้องผูกพันกับเงื่อนเวลาดังกล่าว ผู้ขายจะใช้สิทธิทางอื่นไม่ได้ในระหว่างเวลาที่ขยายออกให้กับผู้ซื้อ เว้นแต่ผู้ขายจะได้รับหนังสือแจ้งจากผู้ซื้อว่า ผู้ซื้อจะไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่ขยายออกไปนั้น ถ้าผู้ขายได้รับหนังสือแจ้งจากผู้ซื้อว่าจะไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ก่อนที่จะครบกำหนดเวลาที่ผู้ขายขยายออกไปนั้น ผู้ขายก็มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ตามข้อ 64 (1) (b) อย่างไรก็ตามเมื่อผู้ขายใช้สิทธิขยายเวลาให้ผู้ซื้อปฏิบัติการชำระหนี้แล้ว ผู้ขายก็ยังสามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้มีการชดใช้ค่าเสียหายเนื่องจากความล่าช้าในการปฏิบัติการชำระหนี้ดังกล่าวได้อยู่ กล่าวคือ ผู้ขายก็ยังสามารถเรียกร้องค่าเสียหายในระหว่างเวลาที่ขยายออกไปให้ผู้ซื้อชำระหนี้ได้ด้วย

1.2.4 สิทธิบอกเลิกสัญญา

ในอนุสัญญาฉบับนี้ในข้อ 26 ได้วางหลักเรื่องสัญญาจะไม่สิ้นสุดลงโดยอัตโนมัติ แต่จะสิ้นสุดต่อเมื่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบอกกล่าวไปยังอีกฝ่ายหนึ่งให้ความผูกพันในสัญญาสิ้นสุดลง ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหาโต้แย้งเรื่องสัญญาสิ้นสุดลงเมื่อใด ซึ่งมีผลต่อการเลิกสัญญา ดังนั้น ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญาหรือการชำระหนี้ตกเป็นพันวิสัยโดยมิใช่ความผิดของฝ่ายใด หรือมีข้อกำหนดเงื่อนไขให้สัญญาสิ้นสุดลงโดยประการอื่น คู่สัญญาฝ่ายที่มีสิทธิเรียกร้องที่ต้องการบอกเลิกสัญญาหรือยกเลิกสัญญาจะต้องบอกกล่าวไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเสียก่อน สัญญานั้นจึงจะเป็นอันสิ้นสุดลง นอกจากนี้ในข้อ 27 ของอนุสัญญายังได้กำหนดว่าเมื่อเกิดสัญญาซื้อขายขึ้นแล้ว ถ้ามีเหตุให้คู่กรณีฝ่ายหนึ่งต้องทำคำบอกกล่าว หากผู้ทำคำบอกกล่าวได้ส่งคำบอกกล่าวโดยวิธีอันสมควรแล้ว คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะอ้างเหตุที่คำบอกกล่าวนั้น

มาถึงล่าช้า หรือผิดพลาด หรือสูญหายขึ้นอ้างให้ผู้ทำคำบอกกล่าวต้องเสียสิทธิไปมิได้ ซึ่งเป็นการเดินตามหลักที่ว่า ผู้ก่อเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องส่งคำบอกกล่าว คือ ผู้มีพฤติการณ์ที่ขัดต่อสัญญา ผู้นั้นย่อมต้องรับภาระเสี่ยงต่อความล่าช้า ผิดพลาด หรือสูญหายอันอาจเกิดแก่คำบอกกล่าวเช่นนั้น และเป็นการยกเว้นหลักเรื่องการแสดงเจตนามีผลเมื่อไปถึงผู้รับไว้ด้วย กล่าวคือ เมื่อผู้ซื้อผิดสัญญาหรือไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ หรือกรณีผู้ซื้อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือคาดหมายได้ว่าจะไม่สามารถชำระหนี้ได้ ผู้ขายอาจใช้สิทธิบอกเลิกสัญญานั้นได้ โดยสามารถใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1. เมื่อการที่ผู้ซื้อไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ใดๆ หรือไม่ชำระราคาอันเป็นการผิดสัญญาในสาระสำคัญตามข้อ 64(1)(a)

2. ผู้ขายอาจกำหนดเวลาพอสมควรเพื่อผู้ซื้อชำระราคาแก่ตน และหากผู้ซื้อไม่ชำระราคาให้ผู้ขายภายในกำหนดเวลาดังกล่าวหรือแจ้งแก่ผู้ขายว่าจะไม่ชำระราคาให้แก่ผู้ขายภายในกำหนดเวลาที่ผู้ขายได้ขยายเวลาให้ตามข้อ 64(1)(b)

3. ถ้าในกรณีก่อนถึงกำหนดชำระหนี้ปรากฏแน่ชัดว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะทำการอันผิดสัญญาในสาระสำคัญหรือผิดสัญญาชำระหนี้เป็นงวดๆ ซึ่งถือว่าเป็นการผิดสัญญาในสาระสำคัญในงวดนั้น ผู้ขายจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ตามข้อ 72 และ73

ซึ่งการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาของผู้ขายไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตามดังกล่าวข้างต้นนี้ไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามข้อ 61(2)

ดังนั้นสามารถอธิบายสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ดังนี้

1) กรณีหนี้ถึงกำหนดชำระ

กล่าวคือ ผู้ขายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเมื่อการที่ผู้ซื้อไม่ได้ปฏิบัติการชำระหนี้ใดๆ ภายใต้สัญญาหรืออนุสัญญาฉบับนี้อันถือเป็นการผิดสัญญาในสาระสำคัญ หรือผู้ซื้อไม่ชำระราคาซื้อขายหรือรับมอบสินค้า หรือผู้ขายอาจกำหนดเวลาพอสมควรเพื่อให้ผู้ซื้อชำระราคาแก่ตน และหากผู้ซื้อไม่ชำระราคาให้แก่ผู้ขายภายในกำหนดเวลาดังกล่าวหรือแจ้งผู้ขายว่าจะไม่ชำระราคาให้แก่ผู้ขายแล้ว ในกรณีนี้ผู้ขายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาต่อผู้ซื้อได้ อย่างไรก็ตามก็มีข้อยกเว้นถึงแม้ผู้ซื้อชำระราคาซื้อขายแล้ว ผู้ขายยังสามารถบอกเลิกสัญญาได้ กล่าวคือ ในกรณีที่

ผู้ซื้อได้ชำระราคาซื้อขาย ผู้ขายหมดสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญา เว้นเสียแต่ว่าผู้ขายจะบอกเลิกสัญญาก่อนที่ผู้ขายจะทราบว่าผู้ซื้อได้ปฏิบัติการชำระหนี้ ในกรณีที่ผู้ซื้อปฏิบัติการชำระหนี้ล่าช้า หรือต้องบอกเลิกภายในกำหนดเวลาอันสมควร ในกรณีที่ผู้ซื้อผิดสัญญาข้ออื่นใดนอกเหนือไปจากกรณีที่ผู้ซื้อปฏิบัติการชำระหนี้ล่าช้า หลังจากผู้ขายได้ทราบหรือควรจะได้ทราบถึงการผิดสัญญา หรือเมื่อพ้นกำหนดเวลาที่ผู้ขายได้ขยายออกไปตามข้อ 63(1) หรือหลังจากผู้ซื้อได้แจ้งว่าผู้ซื้อจะไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาที่ได้ขยายออกไปนั้นตามข้อ 64(2)

2) กรณีหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระแต่มีเหตุทำให้บอกเลิกสัญญาได้

นอกจากนี้ถ้าก่อนถึงกำหนดชำระหนี้ตามสัญญาได้ปรากฏแน่ชัดว่าผู้ซื้อจะทำการอันผิดสัญญาในสาระสำคัญ ผู้ขายอาจบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้แต่ถ้ายังพอมีระยะเวลาผู้ขายจะต้องแจ้งให้ผู้ซื้อทราบล่วงหน้าว่าตนจะบอกเลิกสัญญา ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ซื้อจัดหาประกันตามสมควรให้แก่ผู้ขายได้ (ตามข้อ 72) ในกรณีที่ผู้ขายยกเลิกสัญญาเนื่องจากการผิดสัญญาก่อนถึงกำหนดชำระหนี้ของผู้ซื้อนี้ผู้ขายมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้อีกด้วย ส่วนกรณีที่สัญญากำหนดให้ส่งมอบสินค้าเป็นงวด ๆถ้าผู้ซื้อไม่ชำระหนี้เป็นงวด ๆนั้นก่อให้เกิดการผิดสัญญาในสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับงวดนั้นแล้ว ผู้ขายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเฉพาะงวดนั้น ๆได้แต่ถ้าการผิดสัญญาในงวดหนึ่งงวดใดของผู้ซื้อทำให้ผู้ขายเชื่อโดยมีเหตุผลว่าการผิดสัญญาในสาระสำคัญจะเกิดขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับงวดต่อไปด้วยแล้ว ผู้ขายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาในงวดส่วนที่เหลือในอนาคตได้ โดยผู้ขายต้องแจ้งให้ผู้ซื้อทราบภายในกำหนดระยะเวลาอันสมควรตามข้อ 73[17]

เมื่อผู้ขายบอกเลิกสัญญาแล้วผลคือ คู่กรณีทั้งสองฝ่ายหลุดพ้นจากหน้าที่ตามสัญญาและคู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะต้องคืนทรัพย์สินหรือเงินตามควรค่าแห่งการอันตนได้รับไว้เพื่อชำระหนี้พร้อมทั้งดอกเบี้ยหรือดอกผลด้วย แต่การใช้สิทธิเลิกสัญญานั้นย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามข้อ 81-84

การใช้สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้ขายไม่ทำให้ผู้ขายสิ้นสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อ

---

[17] อรจิรา ตั้งวงศ์ยอดยิ่ง, "สิทธิของผู้ขายที่มีต่อธนาคารและผู้ซื้อในกรณีการซื้อขายระหว่างประเทศเมื่อธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต" หน้า 189-190.

1.2.5 สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย[18]

สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายนี้ในอนุสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดไว้ในข้อ 74-77 ซึ่งใช้ในกรณีที่ผู้ขายไม่ประสงค์จะเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าหรือไม่ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา ผู้ขายอาจเลือกใช้สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อเพียงอย่างเดียวหรือประกอบกับสิทธิในประการอื่นด้วย เช่น การฟ้องให้ผู้ซื้อชำระราคาและเรียกค่าเสียหายอื่นด้วย

ในเรื่องค่าเสียหายนี้อนุสัญญาได้กำหนดหลักเรื่องค่าเสียหายไว้ในข้อ 74 โดยกำหนดไว้ในกรณีที่ผู้ขายฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อ ผู้ขายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเท่าจำนวนความสูญเสียซึ่งรวมทั้งค่าทดแทนการขาดผลกำไร การขาดทุนซึ่งเป็นผลของการผิดสัญญาแต่ค่าเสียหายนั้นต้องไม่เกินจำนวนความเสียหายซึ่งคู่กรณีที่ผิดสัญญาคาดเห็นหรือควรคาดเห็น ล่วงหน้าในเวลาทำสัญญาหรือได้ทราบหรือควรต้องทราบในเวลาต่อมาว่าอาจเกิดผลการผิดสัญญาเช่นนี้ได้ นอกจากนี้ในข้อ 75-77 ยังได้กำหนดว่าในกรณีที่ผู้ขายใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาหลังจากนั้นถ้าผู้ขายได้ขายสินค้าที่ตกลงขายนั้นต่อไปภายในเวลาอันสมควรและโดยวิธีที่สมเหตุผล ผู้ขายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเป็นจำนวนเท่ากับผลต่างระหว่างราคาตามสัญญากับราคาที่ขายสินค้านั้นต่อ และผู้ขายยังมีสิทธิได้รับค่าเสียหายอื่นตามข้อ 74 ได้ด้วย(ตามข้อ 75)แต่ในกรณีที่ผู้ขายไม่ได้ขายสินค้าต่อเมื่อบอกเลิกสัญญาแล้ว และสินค้านั้นมีราคาปัจจุบันของสินค้าที่ซื้อขายกันในเวลานั้นแล้ว ผู้ขายอาจได้รับค่าเสียหายเท่าจำนวนผลต่างระหว่างราคาตามสัญญากับราคาปัจจุบันที่ซื้อขายกัน ณ เวลาเลิกสัญญาและค่าเสียหายอื่นที่สามารถเรียกได้ตามข้อ 74 แต่ถ้าผู้ขายได้เข้าครอบครองสินค้าก่อนบอกเลิกสัญญาราคาสินค้าปัจจุบันของสินค้าที่จะมาคำนวณค่าเสียหายก็คือ ราคา ณ เวลาที่เข้าครอบครองสินค้าดังกล่าว ในกรณีที่สถานที่ที่ควรส่งมอบสินค้านั้นไม่มีราคาปัจจุบันของสินค้าที่ซื้อขายกันในขณะนั้นก็ให้ใช้ราคาของสถานที่อื่นที่สมควรแทน ซึ่งในกรณีนี้ผู้ขายมีสิทธิได้รับชดใช้ค่าขนส่งที่ผู้ขายต้องจ่ายเพิ่มขึ้นด้วยตามข้อ 76 นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้ผู้ขายมีหน้าที่จะต้องกระทำการในพฤติการณ์อันสมควรเพื่อบรรเทาความสูญเสียใดๆซึ่งรวมถึงค่าขาดกำไรที่เป็นผลจากการผิดสัญญา ถ้าผู้ขายละเลยไม่บรรเทาความเสียหายแล้วผู้ซื้ออาจพิสูจน์ขอลดค่าเสียหายในจำนวนที่ผู้ขายควรบรรเทาได้หรือในจำนวนเท่ากับความสูญเสียที่ตนเองได้ก่อขึ้นเท่านั้นตามข้อ 77 รวมทั้งยังได้ให้สิทธิแก่ผู้ขายในการเรียกดอกเบี้ยจากหนี้ที่ค้างจ่ายเนื่องจากผู้ซื้อผิดนัดไม่ชำระหนี้หรือไม่ชำระราคาหรือชำระราคาไม่ครบถ้วนได้อีกด้วยโดยไม่สูญเสียสิทธิที่เรียกร้องค่าเสียหายตามข้อ 74 ได้อีก (ข้อ 78)

---

[18] เรื่องเดียวกัน, หน้า 183.

ในส่วนของการฟ้องร้องบังคับคดีนั้นตามอนุสัญญาฉบับนี้ในข้อ 11 ได้บัญญัติไว้ว่า สัญญาซื้อขายไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือและไม่อยู่ภายใต้การบังคับใดๆในเรื่องแบบของสัญญา สัญญาดังกล่าวสามารถพิสูจน์ความมีอยู่ได้โดยวิธีใดๆรวมถึงการพิสูจน์โดยพยานบุคคล ดังนั้นสัญญาซื้อขายตามอนุสัญญานี้คู่กรณีสามารถทำขึ้นได้โดยไม่ต้องมีแบบหรือต้องทำเป็นหนังสือและคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงกันที่จะนำอนุสัญญาฉบับนี้มาบังคับใช้ทั้งฉบับหรือไม่นำมาบังคับใช้เลยหรือจะตกลงยกเลิกบางส่วนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงบางส่วนของอนุสัญญาฉบับนี้ให้สอดคล้องกับความต้องการในสัญญาของตนภายในขอบเขตที่ไม่ขัดต่อกฎหมายนี้เกี่ยวข้อง (ข้อ 6) ซึ่งเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญาของคู่สัญญา(freedom of contract) โดยการตกลงจะยกเลิกบางส่วนหรือตกลงเปลี่ยนแปลงแก้ไขบางส่วนของอนุสัญญาฉบับนี้ ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสถานประกอบธุรกิจอยู่ในรัฐภาคีของอนุสัญญาและตามกฎหมายภายในของคู่สัญญาของรัฐภาคีฝ่ายนั้นว่าสัญญาซื้อขายต้องทำเป็นหนังสือ คู่สัญญาฝ่ายนั้นได้แถลงขึ้น ณ เวลาใดก็ได้ตามข้อ 12 ของอนุสัญญาโดยตั้งข้อสงวนว่า การทำสัญญาซื้อขายบังคับกับคนของตัวต้องทำเป็นหนังสือ ดังนั้นเมื่อมีการตกลงยกเลิกบางส่วนของสัญญาหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขบางส่วนของสัญญาก็จะไม่มีผลบังคับต่อสัญญาตามข้อ 12 และข้อ 96 อนึ่งโทรพิมพ์หรือโทรเลขตามอนุสัญญานี้ก็ถือว่าเป็นลายลักษณ์อักษรชนิดหนึ่ง (ข้อ 13) ดังนั้นถ้าคู่สัญญาซื้อขายทั้งสองฝ่ายต่างมีสถานประกอบธุรกิจอยู่ในรัฐภาคีของอนุสัญญา หรือคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสถานประกอบธุรกิจอยู่ในรัฐภาคีและตามกฎหมายภายในของคู่สัญญาของรัฐภาคีฝ่ายนั้นไม่ได้บังคับว่าการทำสัญญาซื้อขายต้องทำเป็นหนังสือหรือลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใดและมิได้แถลงอะไรไว้ด้วย การตกลงยกเลิกบางส่วนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงบางส่วนของสัญญาก็สามารถทำโดยรูปแบบใดก็ได้ไม่จำเป็นต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรก็มีผลบังคับเป็นไปตามที่ตกลงกันของคู่สัญญา

ดังนั้นเมื่อเกิดกรณีข้อพิพาทขึ้นและคู่กรณีทั้งผู้ซื้อและผู้ขายต่างมีสถานประกอบธุรกิจอยู่ในประเทศที่มีกฎหมายภายในเรื่องซื้อขายที่ไม่ได้บังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือทำเป็นหนังสือแต่อย่างใด และถึงแม้กฎหมายภายในของประเทศคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บังคับให้การทำสัญญาซื้อขายต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือแต่คู่สัญญาฝ่ายนั้นไม่ได้ตั้งข้อสงวนให้ต้องทำสัญญาซื้อขายกับคนของตัวต้องทำเป็นหนังสือแล้วเมื่อคู่สัญญาได้ตกลงทำสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศกันขึ้นโดยตกลงกันด้วยวาจาหรือมีการส่งคำเสนอสนองตอบรับกับทางโทรพิมพ์หรือโทรเลขโดยตกลงให้นำอนุสัญญาฉบับนี้มาบังคับใช้หรือกรณีไม่ได้ตกลงให้นำอนุสัญญาฉบับนี้มาบังคับใช้ แต่ตามกฎหมายบังคับของประเทศที่มีการฟ้องร้องกันขึ้นได้ชี้ให้ไปใช้อนุสัญญาของประเทศที่เป็นภาคีอนุสัญญาก็ต้องนำอนุสัญญาฉบับนี้มาบังคับใช้ โดยอนุสัญญาฉบับนี้ไม่ได้บังคับว่าการทำสัญญาซื้อขายต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลัก

ฐานเป็นหนังสือและไม่อยู่ภายใต้บังคับใดๆในเรื่องแบบของสัญญา เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นระหว่างคู่สัญญาไม่ว่าฝ่ายใดผิดสัญญาหรือไม่ปฏิบัติการชำระหนี้คู่สัญญาฝ่ายที่มีสิทธิสามารถนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลได้และสามารถพิสูจน์ความมีอยู่ของสัญญาซื้อขายได้โดยการพิสูจน์พยานบุคคล แต่ในกรณีที่มีการเสนอสนองกับทางโทรพิมพ์หรือโทรเลขก็สามารถนำเอกสารดังกล่าวมาพิสูจน์ได้ด้วยโดยอนุสัญญาฉบับนี้ถือว่าเป็นลายลักษณ์อักษรชนิดหนึ่ง

1.2.6 การระงับไปซึ่งสิทธิเรียกร้อง

ในอนุสัญญาฉบับนี้ในข้อ 79 ได้บัญญัติยกเว้นความรับผิดของลูกหนี้ไว้เรื่องการชำระหนี้เป็นพ้นวิสัยโดยไม่ใช่เพราะความผิดของลูกหนี้โดยกำหนดให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการชำระหนี้เพราะพฤติการณ์ที่อยู่นอกเหนืออำนาจควบคุมของคู่กรณีฝ่ายที่ต้องชำระหนี้นั้นและคู่กรณีฝ่ายนั้นไม่ควรคาดหมายได้ในเวลาเข้าทำสัญญาและยังได้กำหนดให้คู่กรณีอาจตกลงยกเว้นความรับผิดแก่ผู้ที่ตนใช้ให้ชำระหนี้แทนได้ ถ้าข้อตกลงนั้นอาจใช้ได้กับตัวคู่กรณีทั้งสองฝ่ายด้วย อย่างไรก็ดีในข้อ 80 ก็ได้กำหนดให้คู่กรณีฝ่ายที่มีสิทธิไม่สามารถอ้างใช้สิทธิได้เนื่องจากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติการชำระหนี้เป็นเพราะเกิดจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของตน

นอกจากนี้การระงับไปซึ่งสิทธิเรียกร้องของผู้ขายได้ ผู้ซื้อจะต้องปฏิบัติการชำระหนี้ให้ครบถ้วนตามสัญญาหรือตามที่ผู้ขายฟ้องเรียกร้องในกรณีผู้ขายใช้สิทธิฟ้องร้องและศาลบังคับให้ตามสิทธินั้น ซึ่งอนุสัญญาฉบับนี้ไม่ได้กำหนดอายุความการฟ้องร้องคดีเอาไว้

และในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีกฎหมายภายในเรื่องซื้อขายบังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือทำเป็นหนังสือและคู่สัญญาฝ่ายนั้นได้ตั้งข้อสงวนให้ต้องทำสัญญาซื้อขายกับคนของตัวต้องทำเป็นหนังสือแล้ว เมื่อคู่สัญญาได้ตกลงทำสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศกันขึ้นโดยตกลงกันด้วยวาจาไม่ได้ทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือแต่อย่างใดแล้ว เมื่อเกิดกรณีข้อพิพาทขึ้น คู่สัญญาก็ไม่สามารถฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ ก็อาจเป็นเหตุให้สิทธิเรียกร้องระงับไปได้เช่นกัน

2. สิทธิของผู้ขายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ (Sale of Goods Act 1979) และประเทศสหรัฐอเมริกา (Uniform Commercial Code)

ในประเทศอังกฤษได้รับเอา Uniform Law on International Sale of Goods และ Uniform Law on the Formation of the Contracts for the International Sale of Goods ซึ่งมาจาก Hague Conference โดยบัญญัติเป็น Uniform Law on International Sale Act (1967) โดยมีผลบังคับใช้ในปีค.ศ 1972 เป็นต้นมา แต่ไม่ได้มีการนำมาใช้กันในทางปฏิบัติระหว่างคู่สัญญา กฎหมายฉบับนี้จึงไม่ค่อยมีความสำคัญ เพราะจะมีผลบังคับก็ต่อเมื่อคู่สัญญาตกลงให้ใช้กฎหมายฉบับนี้บังคับ และในกรณีที่คู่สัญญาไม่ได้ตกลงให้นำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับและเป็นกรณีที่สัญญาต้องบังคับตามกฎหมายของอังกฤษ ก็จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของ The Sale of Goods Act โดยปัจจุบันเป็นฉบับปี 1979 ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า 1979 Act ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งใช้ระบบ Common Law เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษโดยประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีมลรัฐต่างๆ 50 มลรัฐ ซึ่งแต่ละมลรัฐก็จะมีระบบกฎหมายและเขตอำนาจศาลของตนเอง ส่วน Uniform Commercial Code (U.C.C) ปี 1958 แม้จะไม่ได้เป็นกฎหมายที่ออกมาใช้บังคับได้ในทุกมลรัฐจะมีผลใช้บังคับในรัฐใดก็ต่อเมื่อรัฐนั้นนำมาบัญญัติเป็นกฎหมายใช้บังคับในรัฐของตนซึ่งอาจจะเป็นการรับเอาร่างมาทั้งฉบับหรือรับเอาเฉพาะบทบัญญัติบางส่วนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายในมลรัฐนั้นๆ ปัจจุบันเกือบทุกมลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้ UCC หรือนำบทบัญญัติใน UCC บังคับเป็นกฎหมาย[19]

ดังนั้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงสิทธิของผู้ขายที่มีต่อผู้ซื้อในการซื้อขายระหว่างประเทศในกรณีผู้ซื้อไม่ชำระราคาหรือไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ใดๆตามสัญญาไม่ว่าด้วยเหตุใดๆก็ตามภายใต้กฎหมาย 1979 Act ของประเทศอังกฤษและกฎหมาย UCC ของประเทศสหรัฐอเมริกา

---

[19]มานพ นาคทัต, "กฎหมายที่เกี่ยวกับคดีการค้าระหว่างประเทศ: สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ," ใน คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ, หน้า 29-31.

ตามหลักกฎหมายอังกฤษ

2.1 สิทธิของผู้ขายภายหลังสัญญาซื้อขายเกิดขึ้นแล้ว

เมื่อสัญญาซื้อขายเกิดขึ้นแล้วคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างมีสิทธิและหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อกันตามข้อสัญญาและตามกฎหมายซึ่งทั้งของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้กำหนดเหมือนกันโดยผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายให้แก่ผู้ซื้อ และผู้ซื้อมีหน้าที่ต้องชำระราคาและรับมอบทรัพย์สินที่ซื้อขาย ซึ่งการตกลงส่งมอบสินค้า การชำระราคาและการรับมอบสินค้าคู่สัญญาจะตกลงให้กระทำขึ้นพร้อมกับการทำสัญญาซื้อขายเรียบร้อยแล้วหรือจะตกลงให้กระทำภายหลังจากสัญญาซื้อขายเกิดขึ้นแล้วก็ได้ ในส่วนของกรรมสิทธิ์ก็เช่นเดียวกันจะตกลงให้โอนไปพร้อมกันหรือภายหลังการทำสัญญาซื้อขายก็ได้ ดังนั้นเมื่อสัญญาซื้อขายเกิดขึ้นแล้วผู้ขายมีสิทธิและหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.1.1 ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อ

ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าและผู้ซื้อมีหน้าที่ต้องรับมอบและชำระราคาสินค้าตามข้อกำหนดของสัญญาซื้อขายตามมาตรา 27 ของ1979 Act หนี้หรือหน้าที่ของผู้ขายในการส่งมอบสินค้าและหน้าที่ของผู้ซื้อที่จะต้องชำระราคาสินค้าเป็นหน้าที่ต่างตอบแทนกัน กล่าวคือ ผู้ขายจะต้องพร้อมและเจตนาส่งมอบการครอบครองสินค้าแก่ผู้ซื้อเพื่อแลกเปลี่ยนกับการชำระราคา และผู้ซื้อจะต้องพร้อมและเจตนาจะชำระราคาสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนกับการครอบครองสินค้าเว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่นตามมาตรา 28 ของ 1979 Act[20] โดยในมาตรา 61(1) ได้บัญญัติความหมายของการส่งมอบคือ การที่บุคคลหนึ่งโอนการครอบครองให้บุคคลอื่นโดยใจสมัคร ("voluntary transfer of possession from one person to another")[21] กล่าวคือ จะถือว่าเป็นการส่งมอบสินค้าตามปกติให้กับผู้ซื้อเมื่อผู้ซื้อหรือตัวแทนของผู้ซื้อได้เข้าครอบครองสินค้าหรือสามารถใช้สิทธิควบคุมสินค้าเหล่านั้นได้แล้ว

---

[20] อรจิรา ตั้งวงศ์ยอดยิ่ง, "สิทธิของผู้ขายที่มีต่อธนาคารและผู้ซื้อในกรณีการซื้อขายระหว่างประเทศเมื่อธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต" หน้า 71.

[21] Clive M. Schmitthoff, Schmitthoff's Export Trade: the Law and Practice of International Trade, 9th ed. (London: Sweet & Maxwell, 1993), p. 116.

นอกจากนี้ในมาตรา 32 ได้กำหนดว่าในการขายสินค้าแก่ผู้ซื้อนั้น หากผู้ขายได้ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้รับขนเพื่อทำการขนส่งให้แก่ผู้ซื้อไม่ว่าผู้รับขนนั้นจะเป็นผู้ซื้อได้เจาะจงตัวไว้หรือไม่ก็ตาม ให้ถือว่าการส่งมอบสินค้าดังกล่าวให้แก่ผู้รับขนเท่ากับเป็นการส่งสินค้าให้แก่ผู้ซื้อแล้ว[22]

ดังนั้นถ้าสัญญาซื้อขายได้มีการตกลงกำหนดสถานที่ใดสถานที่หนึ่งสำหรับการส่งมอบสินค้าแล้ว ผู้ขายก็ต้องส่งมอบสินค้านั้นไปยังสถานที่ที่กำหนดจึงจะถือว่ามีการส่งมอบการครอบครองสินค้าให้แก่ผู้ซื้อแล้ว แต่ถ้าคู่สัญญาไม่ได้ตกลงกำหนดสถานที่ในการส่งมอบสินค้าไว้แต่มีการกำหนดให้มีการขนส่งสินค้าแล้ว กรณีนี้จะถือว่ามีการส่งมอบการครอบครองสินค้าให้กับผู้ซื้อเมื่อมีการส่งมอบสินค้าให้กับผู้รับขนเพื่อทำการขนส่งให้กับผู้ซื้อไม่ว่าผู้รับขนนั้นจะเป็นผู้ที่ผู้ซื้อได้เจาะจงตัวไว้หรือไม่ก็ตาม เว้นแต่คู่สัญญาจะตกลงกันเป็นอย่างอื่นก็ให้เป็นไปตามที่ตกลงกันในสัญญา และในกรณีที่คู่สัญญาตกลงให้นำ Incoterms มาเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาซื้อขายซึ่งเป็นเงื่อนไขประกอบการส่งมอบทรัพย์ที่ซื้อขายแล้วเมื่อใดจึงจะถือว่ามีการส่งมอบการครอบครองแล้วซึ่ง Incoterms กำหนดหน้าที่ของผู้ขายในการส่งมอบสินค้าที่ถือว่าเป็นการส่งมอบโดยชอบแล้ว ณ จุดที่แตกต่างกันตามสัญญาซื้อขายในเทอมที่ต่างกัน

นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงเรื่องการส่งมอบการครอบครองสินค้าและการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าซึ่งไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นพร้อมกันซึ่งกฎหมายของอังกฤษมาตรา 20(1) ของ 1979 Act มีหลักทั่วไปที่ว่ากรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์นั้นโอนไปเมื่อไร ความเสี่ยงภัยก็โอนตามไปด้วยไม่ว่าจะมีการส่งมอบสินค้าแล้วหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่จะตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น[23] ซึ่งการพิจารณาเรื่องกรรมสิทธิ์ในสินค้าว่ายังอยู่กับคู่สัญญาฝ่ายใดนั้นเมื่อมีการส่งมอบการครอบครองสินค้าแล้วมีผลต่อสิทธิของผู้ขายที่มีต่อตัวสินค้าที่ซื้อขายเมื่อผู้ขายเป็นผู้ที่ไม่ได้รับชำระราคาและมีผลต่อการฟ้องเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาซึ่งสามารถพิจารณาเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าได้ดังนี้

---

[22] พนิดา วัธนเวคิน, "ผลของการโอนบิลออฟเลดิงในระบบกฎหมายไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 53.

[23] ชวลิต อัตถศาสตร์, "กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายระหว่างประเทศ," ใน คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ หน้า 71.

ในกฎหมายอังกฤษมีหลักในการพิจารณาว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าที่มีการโอนจะโอนไปยังผู้รับโอนเพียงใดเป็นไปตามหลักใน 1979 Act มาตรา 16-18 ซึ่งมีหลัก[24] ดังนี้

ในกรณีการซื้อขายสินค้าซึ่งมิได้กำหนดลงไว้แน่นอน (Unascertained goods) กรรมสิทธิ์ในสินค้าจะโอนไปยังผู้ซื้อเมื่อได้บ่งตัวทรัพย์สินนั้นออกเป็นแน่นอนแล้วตามมาตรา 16 คือ มีการกำหนดตัวทรัพย์ที่จะโอนให้แก่ผู้ซื้อและไม่มีการใดที่จะต้องทำเพื่อให้กรรมสิทธิ์โอนอีก สำหรับในกรณีการซื้อขายสินค้าเฉพาะสิ่ง (Specific goods) หรือสินค้าที่ได้มีการกำหนดลงไว้แน่นอนแล้ว (Ascertained goods) กรรมสิทธิ์ในสินค้าย่อมโอนไปยังผู้ซื้อตั้งแต่เวลาที่คู่สัญญาเจตนาให้กรรมสิทธิ์ในสินค้านั้นโอนไปตามมาตรา 17(1) โดยกฎหมายระบุว่าถ้าผู้โอนขายได้ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งเพื่อส่งให้แก่ผู้ซื้อโดยไม่ได้สงวนสิทธิ์ที่จะจำหน่ายสินค้านั้นไว้ถือว่าผู้ขายได้บ่งตัวสินค้าตามสัญญาไว้แน่นอนโดยไม่มีเงื่อนไขแล้ว ในกรณีนี้หากผู้ขายมีเจตนาให้กรรมสิทธิ์ในสินค้าโอนไปให้แก่ผู้ซื้อแล้ว กรรมสิทธิ์ย่อมโอนไปโดยเด็ดขาด แต่ถ้าผู้ขายแสดงเจตนาโดยชัดแล้วหรือโดยปริยายว่าผู้ขายประสงค์จะยึดถือสินค้าไว้เพื่อตนเองต่อไป กรรมสิทธิ์ในสินค้าจะยังไม่โอนไปยังผู้รับโอน กรณีเช่นนี้ถือเป็นการโอนกรรมสิทธิ์โดยมีเงื่อนไขซึ่งมีผลให้กรรมสิทธิ์ในสินค้าไม่โอนไปยังผู้ซื้อ กรณีเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักประกันของผู้ขายที่ยังไม่ได้รับชำระราคา

ดังนั้นถือว่าเจตนาของผู้ขายมีผลสำคัญต่อการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้า ซึ่งการแสดงเจตนาของผู้ขาย ผู้ขายอาจสงวนสิทธิที่จะจำหน่ายทรัพย์สินโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ และจะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ซื้อปฏิบัติตามอย่างไรก็ได้ ในกรณีของสัญญาซื้อขายทรัพย์สินเฉพาะสิ่งผู้ขายต้องสงวนสิทธิไว้ในข้อสัญญาเพราะในสัญญาซื้อขายแบบนี้กรรมสิทธิ์จะโอนไปยังผู้ซื้อทันทีที่ทำสัญญาโดยไม่ต้องบ่งชี้ตัวทรัพย์สินอีก แต่ในกรณีของสัญญาซื้อขายทรัพย์สินที่ยังมิได้กำหนดลงไว้แน่นอนและจะต้องมีการบ่งชี้ตัวทรัพย์สินเป็นแน่นอนในเวลาต่อมาผู้ขายอาจสงวนสิทธินี้ไว้ในสัญญาหรือในเวลาที่บ่งชี้ตัวทรัพย์สินก็ได้ตามมาตรา19(1)ของ1979 Act

นอกจากนี้ในการหาเจตนาของคู่สัญญามีกำหนดไว้ในมาตรา 18 ของ 1979 Act[25] ซึ่งสามารถสรุปหลักเกณฑ์ได้ดังนี้

---

[24] พนิดา วัชนเวคิน, "ผลของการโอนบิลออฟเลดิงในระบบกฎหมายไทย" หน้า 99-102.

[25] เรื่องเดียวกัน, หน้า 100.

1) ในสัญญาซื้อขายสินค้าที่มิได้กำหนดลงไว้แน่นอนหรือสินค้าซึ่งระบุแต่ชนิดไว้ หากมีการบ่งตัวสินค้าเป็นแน่นอนต่อมาโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่ว่าโดยผู้ขายด้วยความยินยอมของผู้ซื้อหรือโดยผู้ซื้อด้วยความยินยอมของผู้ขาย กรรมสิทธิ์ในสินค้าจะผ่านไปยังผู้ซื้อ ความยินยอมนั้นอาจจะเป็นความยินยอมโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย และอาจจะให้ก่อนหรือหลังจากการบ่งตัวสินค้า

2) ในกรณีที่ผู้ขายกระทำการตามที่ระบุไว้ในสัญญา โดยส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อหรือผู้ขนส่งหรือผู้รับฝากหรือผู้รักษาไม่ว่าจะได้ระบุชื่อไว้โดยผู้ซื้อหรือไม่ เพื่อจุดประสงค์ในการส่งให้แก่ผู้ซื้อโดยไม่ได้สงวนสิทธิที่จะจำหน่ายสินค้านั้น ถือว่าผู้ขายได้บ่งตัวสินค้าตามสัญญาไว้แน่นอนโดยไม่มีเงื่อนไขแล้ว (ตามมาตรา 18 กฎข้อ 5(1),(2) ของ 1979 Act)

ในมาตรา 19 ของ 1979 Act[26] ได้บัญญัติถึงกรณีการโอนกรรมสิทธิ์โดยมีเงื่อนไขไว้ดังนี้

1) กรณีที่ผู้โอนสงวนสิทธิที่จะจำหน่ายสินค้า (Reserve the right of disposal of the goods) เป็นกรณีที่ผู้ขายกำหนดเงื่อนไขบางประการที่ผู้ซื้อจะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนก่อนกรรมสิทธิ์ในสินค้าจึงจะโอนไปยังผู้ซื้อ ดังนั้นในกรณีที่ผู้ซื้อยังมิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว กรรมสิทธิ์จะยังคงเป็นของผู้ขาย และผู้ขายมีอำนาจที่จะจำหน่ายสินค้านั้นให้แก่บุคคลอื่นได้ตามมาตรา 19(1) ซึ่งหลักการสงวนสิทธิในการจำหน่ายทรัพย์สินนี้เป็นข้อยกเว้นของหลักในมาตรา 18 กฎข้อ 5(2) ที่สันนิษฐานว่าการส่งมอบสินค้าแก่ผู้ขนส่งเพื่อส่งให้แก่ผู้ซื้อเป็นการที่ผู้ขายได้บ่งตัวสินค้าตามสัญญาไว้แน่นอนโดยไม่มีเงื่อนไข

2) กรณีที่มีการบรรทุกสินค้าและบิลออฟเลดิงระบุให้ส่งมอบสินค้าตามคำสั่งของผู้ขายหรือตัวแทนของผู้ขายตามมาตรา 19(2) ของ 1979 Act ให้ถือเป็นหลักฐานเบื้องต้นว่าผู้ขายสงวนสิทธิที่จะจำหน่ายสินค้านั้น วิธีนี้เป็นวิธีหนึ่งที่ผู้ขายใช้เป็นหลักประกันในกรณีที่ยังไม่ได้รับชำระราคาจากผู้ซื้อโดยให้ออกบิลออฟเลดิงที่ระบุให้ส่งมอบตามคำสั่งของผู้ขายหรือตัวแทนของผู้ขายและผู้ขายจะส่งบิลออฟเลดิงไปยังตัวแทนของตนพร้อมกับคำสั่งไม่ให้สลักหลังโอนบิลออฟ เลดิงให้แก่ผู้ซื้อเว้นแต่จะได้รับชำระราคาสินค้าหรือมีการรับรองตั๋วแลกเงิน แต่ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ขายยึดถือบิลออฟเลดิงในฐานะเป็นตัวแทนหรือแทนผู้ซื้อแล้ว ก็ไม่ถือว่า

---

[26] A.G. Guest, Benjamin's Sales of Good, 3rd ed. (London: Sweet & Maxwell, 1981), p. 505.

ผู้ขายสงวนสิทธิที่จะจำหน่ายสินค้านั้น เนื่องจากการให้ออกบิลออฟเลดิงตามข้อนี้เป็นเพียงหลักฐานเบื้องต้นว่าผู้ขายสงวนสิทธิจำหน่ายสินค้านั้น ดังนั้นผู้ซื้อจึงสามารถพิสูจน์เป็นอย่างอื่นได้แล้วแต่สถานการณ์ของแต่ละเรื่อง

3) กรณีที่ผู้ขายออกตั๋วแลกเงินระบุให้ผู้ซื้อเป็นผู้จ่ายจำนวนเงินตามราคาสินค้าและสั่งตั๋วแลกเงินและบิลออฟเลดิงไปให้ผู้ซื้อเพื่อรับรองหรือชำระเงินตามตั๋วแลกเงินนั้น ถ้าผู้ซื้อไม่รับรองหรือชำระเงินตามตั๋วแลกเงินผู้ซื้อจะต้องคืนบิลออฟเลดิง หากผู้ซื้อยึดถือบิลออฟเลดิงไว้โดยไม่ชอบกรรมสิทธิ์ในสินค้าจะไม่ผ่านไปยังผู้ซื้อตามมาตรา 19(3) ของ1979 Act ในกรณีเช่นนี้กรรมสิทธิ์ในสินค้าจะโอนไปยังผู้ซื้อเมื่อผู้ซื้อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือพร้อมและเสนอจะปฏิบัติตามเงื่อนไข คือรับรองหรือชำระเงินตามตั๋วแลกเงิน ถึงแม้ว่าบิลออฟเลดิงจะอยู่ในเงื้อมมือของบุคคลที่สามก็ตาม

ในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัย 1979 Act ได้กำหนดไว้ในมาตรา 20(1)-(3) โดยมาตรา 20(1) ได้กำหนดหลักทั่วไปในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยไว้ดังนี้ "Unless the parties agree otherwise, risk pass with property" การโอนความเสี่ยงภัยจะโอนไปพร้อมกับการโอนกรรมสิทธิ์ เว้นแต่คู่สัญญาจะตกลงเป็นอย่างอื่น ดังนั้นถ้าสินค้าเกิดเสียหายหรือสูญหาย ผู้ขายจะต้องรับภาระในความเสียหายที่เกิดขึ้นถ้าความเสียหายของสินค้าเกิดขึ้นก่อนกรรมสิทธิ์โอน แต่ถ้ากรรมสิทธิ์โอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อแล้วผู้ซื้อจะเป็นผู้รับภาระความเสียหายดังกล่าว โดยไม่คำนึงว่าผู้ใดเป็นผู้ครอบครองสินค้าในขณะนั้น จะเห็นได้จากคดี Pignataro V. Gilroy (1919 K.B.) ซึ่งจะเห็นว่ากรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อแล้ว ผู้ซื้อเป็นผู้รับภาระในภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเมื่อมันถูกขโมยไปจากโกดังของผู้ขาย ถือว่า ผู้ซื้อต้องรับภาระในความสูญหายดังกล่าว เพราะว่ากรรมสิทธิ์ได้โอนไปยังผู้ซื้อก่อนที่สินค้าจะถูกขโมย

ในส่วนมาตรา 20(2) ได้บัญญัติไว้ดังนี้

"But where the delivery has been delayed through the fault of either buyer or seller the goods are at the risk of th eparty at fault as regard any loss which might not have occurred but for such fault"

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าในกรณีที่มีการส่งมอบล่าช้าเพราะความผิดของผู้ซื้อหรือผู้ขายก็ตาม ความเสี่ยงภัยในสินค้าจะตกแก่คู่สัญญาฝ่ายที่ทำผิดสัญญา โดยที่ความสูญหายใดๆจะไม่เกิดขึ้นเลยถ้ามิได้มีการกระทำความผิดดังกล่าว

และมาตรา 20(3) บัญญัติไว้ดังนี้

"Nothing in this section shall affect the duties or liabilities of either seller or buyer as a bailee or custodier of the goods of the other party"

สรุปได้ว่า มาตรานี้จะไม่กระทบถึงหน้าที่และความรับผิดของผู้ขายหรือผู้ซื้อที่เป็นผู้รับฝากหรือผู้รักษาสินค้าของบุคคลภายนอก ซึ่งหมายความว่าบุคคลที่ครอบครองสินค้าต้องดูแลสินค้าอย่างสมเหตุสมผล แม้ว่าเจ้าของกรรมสิทธิ์เป็นบุคคลภายนอกก็ตาม ดังนั้น ถ้าสินค้าเกิดเสียหายหรือถูกขโมยเพราะความประมาทเลินเล่อของผู้ครอบครอง บุคคลดังกล่าวจะต้องรับภาระในความสูญหายดังกล่าวแม้ว่าในขณะนั้นบุคคลดังกล่าวจะไม่ใช่เจ้าของก็ตาม

ดังนั้นหลักพื้นฐานในการโอนความเสี่ยงภัยจะโอนไปพร้อมกับการโอนกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 20(1) เว้นแต่คู่สัญญาจะตกลงเป็นอย่างอื่นโดยคู่สัญญาสามารถตกลงให้ความเสี่ยงภัยโอนไปเมื่อใดก็ได้ โดยสามารถตกลงให้โอนไปก่อนหรือหลังการโอนกรรมสิทธิ์ก็ได้ ซึ่งการตกลงกันที่จะมีผลบังคับใช้ได้จะต้องถูกกำหนดลงไว้เป็นส่วนหนึ่งของสัญญา นอกจากนี้ยังมีข้อยกเว้นในกรณีที่ความเสี่ยงภัยไม่จำเป็นต้องโอนไปพร้อมกับการโอนกรรมสิทธิ์ก็ได้ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 20(2) และ (3) ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น[27]

ในการซื้อขายระหว่างประเทศจะเห็นว่ามีความขัดกันระหว่างข้อสันนิษฐานในมาตรา 20(1) ของ 1979 Act กับหลัก 2 ประการสำหรับการโอนความเสี่ยงภัยกับการโอนกรรมสิทธิ์ซึ่งโดยปกติแล้วจะแยกออกจากกัน ซึ่งข้อสันนิษฐานที่กำหนดใน 1979 Actนี้ จะถูกแทนที่โดยความตกลงของคู่สัญญา ในกรณีที่ไม่มีการตกลงในเรื่องดังกล่าวในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ ความเสี่ยงภัยจะโอนเมื่อสินค้าหลุดจากความครอบครองดูแลของผู้ขาย เช่น Ex works contract ความเสี่ยงภัยจะโอนเมื่อสินค้าถูกส่งมอบให้กับผู้ซื้อหรือตัวแทนของผู้ซื้อ F.A.S. contract ความเสี่ยงภัยจะโอนเมื่อสินค้าถูกส่งมาวางข้างเรือ และ F.O.B. contract กับ C.I.F. contract ปกติความเสี่ยงภัยจะโอนเมื่อสินค้าถูกส่งผ่านพ้นกราบเรือ แต่ถ้าสินค้าถูกกำหนดให้ส่งมอบไปยังภูมิลำเนาของผู้ซื้อ เจตนาของคู่สัญญาเกี่ยวกับการโอนความเสี่ยงภัยสามารถจะได้จากเงื่อนไขการชำระเงินและการประกันภัยสินค้า ถ้าได้มีการชำระเงินล่วงหน้าและผู้ซื้อเป็นผู้รับผิดชอบสำหรับการประกันภัย ผู้ซื้อเป็นผู้รับความเสี่ยงภัยในระหว่างการขนส่งสินค้า ในทางกลับกันถ้าราคาจะชำระต่อเมื่อส่งมอบสินค้าและผู้ขายเป็นผู้ประกันภัยสินค้า ความเสี่ยงภัยก็อยู่

---

[27] A.P. Dobson, Sale of Good and Consumer Credit, 4th ed. (London: Sweet & Maxwell, 1989), pp. 42-45.

ที่ผู้ขาย ในส่วนของเงื่อนไขการส่งมอบแบบ Container ความเสี่ยงภัยจะโอนเมื่อสินค้าถูกส่งมอบให้อยู่ในความดูแลของผู้ขนส่ง[28]

2.1.2. ผู้ขายมีสิทธิที่จะได้รับชำระราคาค่าสินค้า

ตามสัญญาซื้อขาย ผู้ซื้อมีหน้าที่ชำระราคาสินค้า ส่วนผู้ขายมีหน้าที่ส่งมอบสินค้า โดยปกติผู้ซื้อจะชำระราคาต่อเมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าอันเป็นหลักของสัญญาต่างตอบแทน ถ้าไม่มีการตกลงเงื่อนไขการชำระราคากันไว้หรือไม่ได้กำหนดเวลาการชำระราคากันไว้ ซึ่งหน้าที่ของผู้ซื้อในการชำระราคาและรับมอบสินค้าตามกฎหมายของอังกฤษก็มีหลักเหมือนกับอนุสัญญากล่าวคือ ผู้ซื้อจะต้องชำระราคาในวันที่ที่กำหนด หรือที่สามารถจะกำหนดได้จากสัญญา ถ้าสัญญาได้ระบุเวลาในการชำระราคาไว้แน่นอนหรือเวลาที่คู่สัญญาอาจรู้ได้จากสัญญา และถ้ามีการตกลงให้ชำระราคาโดยวิธีการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้ว ถือว่าหน้าที่ของผู้ซื้อจะต้องจัดหาเครดิตตามข้อสัญญาของสัญญาซื้อขายให้มีลักษณะตามที่ระบุในสัญญาซื้อขายโดยครบถ้วนเป็นเงื่อนไขที่ผู้ซื้อจะต้องปฏิบัติก่อนหน้าที่ของผู้ขายที่จะต้องส่งมอบสินค้า มิฉะนั้นผู้ขายไม่ผูกพันที่จะต้องส่งมอบสินค้าและถือว่าผู้ซื้อผิดสัญญาและถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ โดยผู้ซื้อจะต้องจัดหาเครดิตมาให้แก่ผู้ขายภายในกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในสัญญาซื้อขาย แต่ถ้าในสัญญาซื้อขายไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ให้สันนิษฐานว่าผู้ขายมีสิทธิที่จะได้รับเครดิตภายในเวลาอันสมควร (reasonable time) ซึ่งถ้าหากสัญญาซื้อขายไม่ได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว เวลาอันสมควรหมายถึงเวลาใด ๆซึ่งอย่างช้าต้องไม่เกินกว่าเวลาซึ่งมีการขนส่งสินค้าขึ้นเรือตามสัญญาซื้อขาย[29]

2.2 สิทธิของผู้ขายกรณีผู้ซื้อผิดสัญญาหรือตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

ในกรณีที่ผู้ซื้อผิดสัญญาหรือไม่ชำระราคาหรือไม่ปฏิบัติชำระหนี้ใด ๆหรือตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวถึงแม้จะยังไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลายตามคำสั่งศาล หรือในกรณีที่สัญญาซื้อขายกำหนดให้ผู้ซื้อชำระราคาด้วยเครดิตตามหลักกฎหมายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ข้อสัญญานี้ผูกพันผู้ขายให้ต้องขอรับชำระราคาสินค้าจากธนาคารตามเครดิตเป็นเบื้องแรก ในกรณีที่

---

[28] Clive M. Schmitthoff, Schmitthoff's Export Trade: the Law and Practice of International Trade, 9: p. 124.

[29] อรจิรา ตั้งวงศ์ยอดยิ่ง, "สิทธิของผู้ขายที่มีต่อธนาคารและผู้ซื้อในกรณีการซื้อขายระหว่างประเทศเมื่อธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต" หน้า 60-62.

ธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเครดิตต่อผู้ขายแล้ว ผู้ขายมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ซื้อรับผิดชำระราคาสินค้าให้แก่ตนตามสัญญาซื้อขายระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อได้ เนื่องจากการที่สัญญาซื้อขายกำหนดให้ชำระราคาด้วยเลตเตอร์ออฟเครดิตและผู้ซื้อจัดหาเลตเตอร์ออฟเครดิตซึ่งมีข้อกำหนดและเงื่อนไขตรงตามที่กำหนดในสัญญาซื้อขายให้แก่ผู้ขายไม่มีผลทำให้หนี้ของผู้ซื้อที่จะต้องชำระราคาสินค้าให้ผู้ขายระงับสิ้นไป หากแต่เป็นเพียงการชำระเงินโดยมีเงื่อนไขเท่านั้น หนี้ของผู้ซื้อจะระงับไปต่อเมื่อผู้ขายได้รับชำระเงินจากธนาคารตามเงื่อนไขของเครดิตแล้วเท่านั้น แต่ทั้งนี้ผู้ซื้อและผู้ขายอาจตกลงให้การชำระราคาด้วยเครดิตถือเป็นการชำระหนี้ของผู้ซื้อโดยเด็ดขาดได้ซึ่งเป็นไปตามหลักเจตนาของคู่สัญญา[30] แต่ถ้าธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเครดิตโดยไม่จ่ายเงินให้แก่ผู้ขายหรือไม่รับรองตั๋วแลกเงิน เมื่อผู้ขายยื่นเอกสารที่ถูกต้องต่อธนาคารย่อมถือว่าผู้ซื้อไม่ชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขาย ตามกฎหมายอังกฤษไม่ได้กำหนดว่าผู้ขายจะต้องแจ้งหรือเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าแก่ตนก่อน ดังนั้นผู้ขายมีสิทธิที่จะเลือกดำเนินการดังต่อไปนี้ทันที

2.2.1 สิทธิดำเนินการต่อตัวสินค้า

ในมาตรา 38 ของ 1979 Act ได้ให้คำจำกัดความของผู้ขายที่ยังมิได้รับชำระราคา (Unpaid Seller) ไว้ดังนี้

"มาตรา 38 (1)ผู้ขายทรัพย์สิน ถือว่าเป็นผู้ขายที่ยังมิได้รับชำระราคาตามพระราชบัญญัตินี้

(ก) เมื่อยังมิได้มีการชำระหรือเสนอที่จะชำระราคาทั้งหมด

(ข)เมื่อมีการรับตั๋วแลกเงินหรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้อื่นเป็นการชำระราคา โดยมีเงื่อนไขและเงื่อนไขมิได้สำเร็จเพราะไม่มีการปฏิบัติตามตราสารหรือเพราะเหตุอื่น

(2)ในส่วนนี้คำว่า "ผู้ขาย"หมายความรวมถึง บุคคลใดผู้ซึ่งอยู่ในฐานะของผู้ขาย เช่น ตัวแทนของผู้ขายที่บิลออฟเลดิงสลักหลังให้ หรือผู้ตราส่งหรือตัวแทนที่ได้ชำระราคา (หรือรับผิดชอบโดยตรงที่ต้องชำระราคา)"

กล่าวคือ สิทธิของผู้ขายที่ยังไม่ได้รับชำระราคาหรือเป็นสิทธิของผู้ขายที่นอกเหนือไปจากสิทธิตามปกติของผู้ขายโดยทั่วไปที่จะฟ้องเรียกราคาสินค้าหรือค่าเสียหายอื่น ๆที่เกิดจากการไม่ชำระราคา เนื่องจากสิทธิของผู้ขายที่ยังไม่ได้รับชำระราคานี้ให้หลักประกันแก่ผู้ขายมาก

---

[30] เรื่องเดียวกัน, หน้า 190.

กว่าสิทธิโดยทั่วไป เพราะผู้ขายสามารถบังคับกับตัวสินค้าได้ทันทีโดยไม่ต้องรอดำเนินการทางกระบวนยุติธรรมก่อน ดังนั้นบางครั้งจึงถือว่าสิทธินี้เป็นสิทธิประเภท Self-help หรือ Extra-judicial remedy (Guest 1981: 551 อ้างถึงใน พนิดา วัธนเวคิน, 2529: 104) โดยผู้ขายที่ไม่ได้รับชำระราคามีสิทธิที่จะดำเนินการเยียวยาความเสียหายด้วยตนเองโดยการใช้สิทธิต่อสินค้าที่ตกลงขายให้แก่ผู้ซื้อซึ่งเป็นสิทธิที่กฎหมายกำหนดให้ โดยไม่คำนึงว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายกันจะได้โอนไปยังผู้ซื้อแล้วหรือไม่ หากปรากฏข้อเท็จจริงตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 38-48 (1979 Act) โดยมาตรา 39(1) ได้บัญญัติสิทธิของผู้ขายที่ยังไม่ได้รับชำระราคาไว้ 3 ประการ[31] คือ

2.2.1.1. สิทธิยึดหน่วง (Lien or retention)

โดยมาตรา 39(1)(a)มาตรา 41 และมาตรา 42 ของ 1979 Act ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิยึดหน่วงโดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) ผู้ขายต้องครอบครองสินค้าในเวลาที่จะใช้สิทธิยึดหน่วง อาจเป็นการครอบครองเพื่อตนเองหรือในฐานะเป็นตัวแทนผู้รับฝากหรือผู้รักษาสินค้าแทนผู้ซื้อ ในกรณีผู้ขายได้ส่งมอบสินค้าบางส่วนให้แก่ผู้ซื้อแล้ว ผู้ขายยังสามารถใช้สิทธิยึดหน่วงสินค้าส่วนที่คงเหลืออยู่ได้ เว้นแต่การส่งมอบบางส่วนนั้นเป็นการกระทำเพื่อแสดงถึงข้อตกลงที่จะสละสิทธิยึดหน่วงหรือยึดถือสินค้านั้น

2) ผู้ขายต้องยังไม่ได้รับชำระราคาสินค้า การพิจารณาว่าเป็นผู้ขายที่ยังไม่ได้รับชำระราคาสินค้าหรือไม่ให้ไปดูมาตรา 38 ของ 1979 Act ที่กล่าวไว้ข้างต้นโดยผู้ขายที่ยังไม่ได้รับชำระราคาสินค้าหรือเสนอที่จะชำระหนี้ต้องพิจารณาจากความเป็นจริงว่าได้มีการชำระราคาแก่ผู้ขายหรือยังโดยไม่คำนึงว่าจะถึงกำหนดชำระราคาตามสัญญาหรือไม่ สำหรับการชำระราคาสินค้าที่สามารถแบ่งชำระตามจำนวนสินค้าที่ส่งมอบเป็นคราวๆแยกต่างหากจากกันถือว่าผู้ขายที่ยังไม่ได้รับชำระราคาสินค้าในแต่ละคราวอยู่ในความหมายของมาตรานี้ (Guest 1981 : 561 อ้างถึงใน พนิดา วัธนเวคิน,2529 : 105) การเสนอชำระราคาต้องเป็นการเสนอโดยไม่มีเงื่อนไข หากผู้ขายบอกปัดคำเสนอที่จะชำระราคาของผู้ซื้อ ผู้ขายย่อมถูกปิดปากที่จะอ้างใช้สิทธิของผู้ขายที่ยังไม่ได้รับชำระราคานี้

---

[31] พนิดา วัธนเวคิน, "ผลของการโอนบิลออฟเลดิงในระบบกฎหมายไทย" หน้า 104-110.

3) การซื้อขายต้องเป็นแบบไม่มีเงื่อนเวลาในการชำระราคา หากมีเงื่อนเวลาระยะเวลาดังกล่าวนั้นได้สิ้นสุดลงแล้วหรือผู้ซื้อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว การที่กฎหมายกำหนดเช่นนี้ก็เพราะหนี้ของผู้ขายในการส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อขึ้นอยู่กับความพร้อมและความตั้งใจของผู้ซื้อที่จะชำระราคาเพื่อแลกเปลี่ยนกับการครอบครองสินค้าตามบทบัญญัติมาตรา 28 ของ 1979 Act การที่สัญญาซื้อขายกำหนดเงื่อนเวลาในการชำระราคาทำให้ถือว่าในระหว่างที่ยังไม่พ้นระยะเวลาดังกล่าวผู้ขายได้สละสิทธิยึดหน่วงสินค้าเป็นการชั่วคราว ผู้ขายจึงจะใช้สิทธิยึดหน่วงได้เมื่อพ้นระยะเวลานั้นหรือผู้ซื้อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่ถ้าหากผู้ขายยอมรับตั๋วแลกเงินหรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้อื่นของผู้ซื้อที่ลงวันที่ล่วงหน้าเพื่อชำระราคาสินค้า การชำระราคาด้วยตราสารนั้นถือเป็นการชำระแบบมีเงื่อนไข เป็นผลให้ถือว่าผู้ขายสละสิทธิยึดหน่วงสินค้าชั่วคราวในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เว้นแต่ต่อมาผู้จ่ายไม่รับรองตั๋วแลกเงินนั้น หรือผู้ซื้อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งกรณีมาตรา 62(3)ของ1979 Act ได้บัญญัติความหมายของผู้ซื้อซึ่งตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวไว้ดังนี้ กรณีที่ผู้ซื้อไม่สามารถชำระหนี้ในทางการค้าปกติหรือไม่สามารถชำระหนี้ที่ถึงกำหนด โดยไม่คำนึงว่าผู้ซื้อจะตกเป็นบุคคลล้มละลายหรือไม่ ซึ่งหากปรากฏว่าผู้ซื้อเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว ผู้ขายสามารถใช้สิทธิยึดหน่วงสินค้าได้ทันทีไม่ว่าสัญญาซื้อขายจะมีเงื่อนเวลาชำระเงินหรือไม่ และผู้ขายยังอาจใช้สิทธิที่จะระงับการขนส่งได้หากเข้าหลักเกณฑ์ที่จะกล่าวต่อไป

กรณีการสิ้นสุดของสิทธิยึดหน่วงของผู้ขายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 43[32] ของ 1979 Act มีดังนี้

1)เมื่อผู้ขายมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งหรือผู้รับฝาก(bailee)หรือผู้รักษา(custodier) เพื่อส่งให้แก่ผู้ซื้อ โดยมิได้สงวนสิทธิในการจำหน่ายสินค้าไว้ กรณีนี้ถือเป็นหลักฐานเบื้องต้นว่าเป็นการส่งมอบการครอบครองให้แก่ผู้ซื้อตามมาตรา 32(1)และผู้ขายย่อมขาดสิทธิยึดหน่วงในกรณีการรับขนที่มีการออกบิลออฟเลดิงให้แก่ผู้ซื้อ ถือว่าการครอบครองสินค้าได้โอนไปยังผู้ซื้อแล้ว ผู้ขายจึงขาดสิทธิยึดหน่วง แต่ถ้าหากปรากฏว่าในการออกบิลออฟเลดิงนั้นผู้ขายจัดให้ผู้ขนส่งออก บิลออฟเลดิงที่ระบุให้ส่งมอบสินค้าตามคำสั่งของผู้ขายหรือตัวแทนของผู้ขาย ถือได้ว่าผู้ขายได้สงวนสิทธิในการจำหน่ายสินค้าและมีผลเป็นการสงวนการครอบครองสินค้าและกรรมสิทธิ์ในสินค้าไม่ให้ตกไปยังผู้ซื้อ เว้นแต่ผู้ขายสลักหลังและโอนบิลออฟเลดิงให้แก่ผู้ซื้อ

---

[32] A.G. Guest, Benjamin's Sales of Good, 3: p. 504.

หรือตัวแทนของผู้ซื้อซึ่งจะมีผลให้การครอบครองสินค้าโอนไปยังผู้ซื้อ ผู้ขายจึงจะขาดสิทธิยึดหน่วงสินค้าเช่นกัน (Guest 1981 : 577 อ้างถึงใน พนิดา วัชนเวคิน, 2529 :106-107)

2)เมื่อผู้ซื้อหรือตัวแทนของผู้ซื้อได้ครอบครองสินค้าไว้แล้วโดยชอบตามกฎหมายตามสัญญาซื้อขาย กรรมสิทธิ์ในสินค้าหรือสิทธิที่จะครอบครองสินค้าอาจโอนไปยังผู้ซื้อแล้วตั้งแต่ขณะทำสัญญาแต่การครอบครองสินค้าจริง ๆ จะยังไม่ผ่านไปยังผู้ซื้อจึงจำเป็นต้องมีการส่งมอบการครอบครองซึ่งในกรณีที่มีการออกบิลออฟเลดิง การสลักหลังและการส่งมอบบิลออฟเลดิงเป็นการโอนการครอบครองไปยังผู้ซื้อแล้ว อย่างไรก็ตามการส่งมอบสินค้าบางส่วนให้แก่ผู้ซื้อหรือตัวแทนของผู้ซื้อจะไม่ทำให้ผู้ขายขาดสิทธิยึดหน่วงสินค้าส่วนที่ตนยังครอบครองอยู่

3)กรณีที่ผู้ขายสละสิทธิยึดหน่วงซึ่งมักจะเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้ขายกระทำการใดกับสินค้าในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับการใช้สิทธิยึดหน่วง หรือกรณีที่ผู้ขายปฏิเสธที่จะส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อโดยเหตุอื่นนอกเหนือไปจากการที่ผู้ซื้อไม่ชำระหรือเสนอที่จะชำระราคา

2.2.1.2. สิทธิที่จะระงับการขนส่ง (Stoppage in transitu)

สิทธิที่จะระงับการขนส่งหรือสิทธิที่จะให้ผู้ขนส่งงดการส่งมอบของนั้นหรือให้ส่งกลับคืนมาหรือให้จัดการแก่ของนั้นเป็นอย่างอื่นประการใดก็ได้ ซึ่งสิทธิที่จะระงับการขนส่งนี้มีลักษณะคล้ายกับสิทธิยึดหน่วงแต่มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างออกไปคือ สิทธิยึดหน่วงจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งเพื่อให้ส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ แต่ผู้ขายสามารถใช้สิทธิที่จะระงับการขนส่งได้แม้สินค้าจะได้ถูกส่งมอบแก่ผู้ขนส่งและอยู่ระหว่างการขนส่ง หากปรากฏว่าผู้ซื้อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (insolvency) ซึ่งเป็นไปตามความหมายของ The Insovency Act 1985 โดยกำหนดไว้ว่าถ้าบุคคลใดไม่สามารถชำระหนี้ของเขาในทางการค้าปกติได้หรือไม่สามารถชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามความหมายในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ("A person is deemed to be insolvent within the meaning of this Act if he has either ceased to pay this debt in the ordinary course of business or he cannot pay his debts as they become due")[33] โดยไม่คำนึงว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าจะได้โอนไปยังผู้ซื้อแล้วหรือไม่ การระงับการขนส่งเป็นผลให้การครอบครองสินค้ากลับคืนมายังผู้

---

[33] Clive M. Schmitthoff, Schmitthoff's Export Trade: the Law and Practice of International Trade, 9: p. 149.

ขายโดยผลของกฎหมาย แม้ในความเป็นจริงผู้ขายจะมิได้การครอบครองมาจริง ๆก็ตามและผู้ขายจะมีสิทธิในสินค้านั้นเหนือเจ้าหนี้อื่นๆ

มาตรา 39(1)(b)และมาตรา 44 ของ 1979 Act ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิที่จะระงับการขนส่งของผู้ขายได้โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1)ต้องเป็นผู้ขายที่ยังไม่ได้รับชำระราคาสินค้าเช่นเดียวกับกรณีการใช้สิทธิยึดหน่วง อย่างไรก็ตามตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ การชำระราคาสินค้าบางส่วนแก่ผู้ขายไม่กระทบต่อสิทธิของผู้ขายที่จะระงับการขนส่งและผู้ขายสามารถใช้สิทธินี้แม้ผู้ขายจะได้ยอมรับตราสารเปลี่ยนมือในการชำระราคาและตราสารนั้นยังไม่ถึงกำหนดชำระตามมาตรา 61(4)ของ 1979 Act ที่ถือว่าผู้ซื้อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเมื่อผู้ซื้อไม่สามารถชำระหนี้ในทางการค้าปกติ หรือไม่สามารถชำระหนี้ที่ถึงกำหนดโดยไม่คำนึงว่าผู้ซื้อจะถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลายหรือไม่ ผู้ขายจะใช้สิทธิที่จะระงับการขนส่งได้หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ซื้อจะตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวในเวลาก่อนการสิ้นสุดของการขนส่งที่คาดคะเนไว้ แม้ว่าจะปรากฏในภายหลังว่าในเวลาที่ผู้ขายใช้สิทธิที่จะระงับการขนส่งนั้นผู้ซื้อยังไม่ตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวก็ตาม

2) สินค้าต้องอยู่ระหว่างการขนส่ง คือ ก่อนที่ผู้ซื้อหรือตัวแทนของผู้ซื้อจะได้รับการครอบครองสินค้าและการขนส่งสิ้นสุดลง กรณีนี้ต้องเป็นกรณีที่คู่กรณีมีเจตนาที่จะให้การครอบครองสินค้าผ่านไปยังผู้ขนส่งในฐานะผู้ขนส่งไม่ใช่ในฐานะตัวแทนของผู้ซื้อ

ส่วนระยะเวลาการขนส่งเริ่มแต่เมื่อใด ซึ่งจะมีผลสำคัญต่อการใช้สิทธิที่จะระงับการขนส่งของผู้ขายเป็นเรื่องตามเจตนาของคู่กรณี (Ivamy1979: 105 อ้างถึงในพนิดา วัชนเวดิน, 2529 : 109) อย่างไรก็ตาม 1979 Act ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการพิจารณาระยะเวลาแห่งการขนส่งไว้ในมาตรา 45 (1)-(7)[34] ซึ่งอาจกล่าวโดยทั่วไปได้ว่าระยะเวลาแห่งการขนส่งคือ ระยะเวลาตั้งแต่ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งจนกระทั่งผู้ซื้อหรือตัวแทนของผู้ซื้อได้รับมอบสินค้าจากผู้ขนส่ง ไม่ว่าจะได้รับมอบเมื่อสินค้าถึงท่าปลายทางของการขนส่งหรือก่อนหน้านั้น และแม้ผู้ซื้อหรือตัวแทนของผู้ซื้อจะยังไม่ได้รับมอบสินค้าจากผู้ขนส่ง แต่เมื่อได้รับขนส่งสินค้าไปถึงท่าปลายทางและผู้ขนส่งได้แจ้งให้ผู้ซื้อหรือตัวแทนของผู้ซื้อว่าผู้ขนส่งได้ยึดถือสิน

---

[34] พนิดา วัชนเวดิน, "ผลของการโอนบิลออฟเลดิงในระบบกฎหมายไทย" หน้า 286-287.

ค้าไว้เพื่อผู้ซื้อหรือตัวแทนของผู้ซื้อแล้ว ก็ถือว่าการขนส่งได้สิ้นสุดลง อย่างไรก็ตามหากผู้ซื้อปฏิเสธไม่รับสินค้าถือว่าการขนส่งยังไม่สิ้นสุด

การที่ผู้ขายโอนบิลออฟเลดิงให้แก่ผู้ซื้อซึ่งแม้มีผลเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้า แต่ไม่มีผลให้การขนส่งสิ้นสุดลงและผู้ขายยังสามารถใช้สิทธิที่จะระงับการขนส่งได้ตามมาตรา 39(1)(6)ของ1979 Act การที่ผู้ขนส่งได้ส่งมอบบางส่วนของสินค้าให้แก่ผู้ซื้อหรือตัวแทนของผู้ซื้อไม่มีผลกระทบต่อการที่ผู้ขายจะใช้สิทธิที่จะระงับการขนส่งในสินค้าส่วนที่เหลือ เว้นแต่การส่งมอบบางส่วนนั้นได้ทำในสถานการณ์ที่แสดงถึงข้อตกลงที่จะส่งมอบการครอบครองสินค้าทั้งหมดให้แก่ผู้ซื้อหรือตัวแทนของผู้ซื้อ

ผู้ขายอาจใช้สิทธิที่จะระงับการขนส่งโดยการเข้าครอบครองสินค้าตามความเป็นจริง หรือโดยการส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ขนส่งไม่ให้ส่งมอบสินค้าให้ผู้ซื้อ เมื่อได้รับคำสั่งดังกล่าวผู้ขนส่งมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้ากลับคืนมาให้ผู้ขายหรือตัวแทนของผู้ขายตามคำสั่งโดยผู้ขายเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย ในกรณีที่ผู้ขายส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ขนส่ง คำบอกกล่าวจะมีผลใช้ได้เมื่อได้จัดส่งไปในเวลาและสถานการณ์ตามสมควรที่ผู้ขนส่งจะบอกกล่าวไปยังนายเรือหรือตัวแทนของตนไม่ให้ส่งมอบสินค้าแก่ผู้ซื้อได้ หลังจากใช้สิทธิที่จะระงับการขนส่งแล้วผู้ขายมีสิทธิที่จะยึดหน่วงสินค้านั้นได้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้หรือเสนอที่จะชำระราคาสินค้าตามมาตรา 46 ของ 1979 Act

2.2.1.3. สิทธิที่จะขายสินค้าต่อไป (Resale)

ตาม 1979 Act มาตรา 39(1)(c)ให้ผู้ขายที่ยังมิได้รับชำระราคามีสิทธิที่จะขายสินค้าต่อไปเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจผู้ขายที่ได้ใช้สิทธิยึดหน่วงสินค้าหรือสิทธิที่จะระงับการขนส่งสินค้าแล้วที่จะขายและโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าให้ผู้ซื้ออื่นต่อไป การที่กฎหมายต้องบัญญัติให้อำนาจผู้ขายในกรณีนี้เพราะการที่ผู้ขายใช้สิทธิยึดหน่วงสินค้าหรือสิทธิที่จะระงับการขนส่งสินค้าไม่ทำให้สัญญาซื้อขายเดิมยกเลิกไป (ดูมาตรา 48 (1)ของ 1979 Act) ผู้ขายจะใช้สิทธิขายสินค้าต่อไปได้เมื่อผู้ขายได้บอกกล่าวแก่ผู้ซื้อว่าตนจะขายสินค้าต่อไปและผู้ซื้อไม่ชำระหรือเสนอที่จะชำระราคาสินค้าภายในเวลาอันสมควรหรือเป็นกรณีของเสียง่าย ผลของการที่ผู้ขายขายสินค้าต่อไปเป็นผลให้สัญญาซื้อขายเดิมระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อเดิมสิ้นสุดลง และหากกรรมสิทธิ์ในสินค้าได้โอนไปยังผู้ซื้อเดิมแล้วการขายสินค้าต่อไปจะเป็นผลให้กรรมสิทธิ์ในสินค้ากลับคืนมาสู่ผู้ขาย เพื่อที่จะผ่านกรรมสิทธิ์ดังกล่าวไปยังผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขายครั้งหลังนี้ ในระหว่างที่ผู้ขายยังไม่ขายสินค้าต่อไปซึ่งจะไม่ทำให้สัญญาซื้อขายเดิมสิ้นสุดลง ผู้ซื้อสามารถ

ชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขายได้ และเมื่อชำระราคาแล้วสิทธิยึดหน่วงหรือสิทธิที่จะระงับการขนส่งของผู้ขายย่อมสิ้นสุดลง

ในกรณีสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ สิทธิดังกล่าวข้างต้นมีความสำคัญไม่มากนัก เพราะหากผู้ขายยังคงครอบครองเอกสารเกี่ยวกับการขนส่งแล้ว ปกติผู้ขายจะใช้สิทธิต่อเอกสารเกี่ยวกับการขนส่งโดยวิธีการสงวนสิทธิการจำหน่ายเพื่อเป็นหลักประกันการชำระราคาสินค้ามากกว่าที่จะใช้สิทธิต่อตัวสินค้าเองโดยตรง อย่างไรก็ตามผู้ขายก็อาจใช้สิทธิขายสินค้าต่อให้บุคคลอื่นได้เฉพาะในกรณีใดกรณีหนึ่งภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายดังนี้ (1) มีข้อตกลงในสัญญาซื้อขายโดยแจ้งชัด (2) ผู้ซื้อไม่ชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขายภายในเวลาอันสมควรภายหลังที่ผู้ซื้อได้รับแจ้งจากผู้ขายว่าจะขายสินค้านั้นต่อหรือในกรณีสินค้าอาจเน่าเปื่อยได้ง่ายหรือ (3)ผู้ขายบอกเลิกสัญญา(Termination)เนื่องจากผู้ซื้อปฏิเสธหน้าที่ตามสัญญาซึ่งเป็นสิทธิตามกฎหมาย Common Law และเมื่อผู้ขายใช้สิทธิขายสินค้าต่อแล้วมีผลทำให้สัญญาซื้อขายระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อซึ่งผิดสัญญานั้นสิ้นสุดลงแต่ผู้ขายยังมีสิทธิฟ้องเรียกให้ผู้ซื้อชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการผิดสัญญาได้[35]

ในกรณีที่ผู้ขายมีสินค้าในครอบครองของตนแล้วผู้ขายมีสิทธิที่จะขายสินค้านั้นต่อให้บุคคลภายนอกและเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อคือ ผลต่างระหว่างราคาตามสัญญาและราคาที่ได้รับจากการขายสินค้าต่อ (ราคาตลาด) และค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ซื้อผิดสัญญาหรือจากการขายสินค้านั้นต่อ แต่ถ้าผู้ขายไม่ใช้สิทธิขายสินค้านั้นต่อบุคคลภายนอก ผู้ขายก็ยังสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อซึ่งเป็นผลมาจากการผิดสัญญาของผู้ซื้อรวมทั้งค่าขาดกำไรที่ผู้ขายควรได้รับด้วยดังจะเห็นจากตัวอย่างในคดี Trans Trust S.P.R.L. v. Danubian Tradirg Co.,Ltd. คดีนี้ผู้ขายฟ้องผู้ซื้อเนื่องจากผู้ซื้อไม่จัดหาเครดิตให้แก่ผู้ขาย ผู้ขายถือว่าผู้ซื้อผิดสัญญาและเรียกค่าเสียหาย ผู้ซื้อโต้แย้งว่าผู้ขายควรขายสินค้านั้นต่อเพราะผู้ขายจะได้ราคามากกว่าราคาตามสัญญา ดังนั้นผู้ขายจึงมีสิทธิได้รับค่าเสียหายซึ่งได้แก่ดอกเบี้ยเท่านั้น คดีนี้ศาลอังกฤษตัดสินว่า หน้าที่ในการจัดหาเครดิตให้แก่ผู้ขายไม่ใช่หน้าที่ชำระราคาสินค้าซึ่งในกรณีนี้ผู้ขายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายในพฤติการณ์พิเศษซึ่งเป็นที่คาดเห็นของคู่สัญญา ค่าเสียหายดังกล่าวนี้คือค่าขาดกำไรซึ่งเป็นขอบเขตความเสียหายที่ผู้ขายสมควรจะได้รับ[36]

---

[35] อรจิรา ตั้งวงศ์ยอดยิ่ง, "สิทธิของผู้ขายที่มีต่อธนาคารและผู้ซื้อในกรณีการซื้อขายระหว่างประเทศเมื่อธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต" หน้า 176.

[36] เรื่องเดียวกัน, หน้า 185-186.

ดังนั้นผู้ขายที่ไม่ได้รับชำระราคามีสิทธิที่จะดำเนินการเยียวยาความเสียหายด้วยตนเองโดยการใช้สิทธิต่อสินค้าที่ตกลงขายให้แก่ผู้ซื้อซึ่งเป็นสิทธิที่กฎหมายกำหนดให้ ซึ่งประกอบด้วยสิทธิในการยึดหน่วงสินค้าที่ผู้ขายยังครอบครองอยู่ สิทธิในการขายสินค้านั้นต่อและในกรณีที่ผู้ซื้อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือตกเป็นบุคคลล้มละลายผู้ขายก็มีสิทธิที่จะหยุดการขนส่งสินค้าได้ ทั้งนี้สิทธิดังกล่าวจะต้องอยู่ภายในขอบเขตจำกัดตามที่กฎหมายกำหนดดังที่กล่าวข้างต้นซึ่งสิทธิดำเนินการต่อสินค้าดังกล่าวเป็นสิทธิที่กฎหมายกำหนดให้เพิ่มเติมนอกเหนือจากสิทธิฟ้องให้ผู้ซื้อชำระราคาหรือสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายเพื่อเป็นหลักประกันการชำระราคาสินค้าซึ่งจะทำให้ผู้ขายได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์มากกว่าการฟ้องเรียกเงินเพียงอย่างเดียว และโดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ซื้อล้มละลาย การที่ผู้ขายใช้สิทธิดังกล่าวจะมีผลให้ผู้ขายมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญอื่นของผู้ซื้อ

2.2.2. สิทธิฟ้องให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้า[37] หรือปฏิบัติชำระหนี้

ตามหลักกฎหมายอังกฤษสิทธิของผู้ขายในอันที่จะฟ้องผู้ซื้อให้ชำระราคาได้นั้นถูกจำกัดขอบเขตบางประการ คือ ผู้ขายจะฟ้องเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาได้จะต้องปรากฏว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าจะต้องตกเป็นของผู้ซื้อแล้วและผู้ซื้อไม่ชำระราคาสินค้าตามเงื่อนไขของสัญญาโดยมิชอบตามมาตรา 49(1) ของ 1979 Act ไม่ว่าผู้ขายจะได้ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อแล้วหรือไม่ เว้นแต่ถ้าสัญญาซื้อขายกำหนดวันให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าโดยไม่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบสินค้า ในกรณีนี้แม้กรรมสิทธิ์ในสินค้าจะยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อและสินค้ายังไม่ได้กำหนดหรือเลือกเพื่อบ่งตัวสินค้าตามสัญญาก็ตาม ผู้ขายก็มีสิทธิเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าได้ตามมาตรา 49(2) กรรมสิทธิ์ในสินค้าจะโอนไปยังผู้ซื้อเมื่อใดนั้นจะเป็นไปตามเจตนาของคู่สัญญาที่ระบุไว้ในสัญญา หรือการกระทำของคู่สัญญาและพฤติการณ์ของคดีตามมาตรา 17(1)และ(2) และในกรณีที่ไม่ปรากฏเจตนาที่แตกต่างออกไปกฎหมายอังกฤษได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเจตนาของคู่สัญญาว่าตกลงให้กรรมสิทธิ์ในสินค้าโอนไปยังผู้ซื้อเมื่อใดด้วยตามมาตรา 18[38]

ในกรณีสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศมีหลักการว่า ถ้าคู่สัญญาไม่ได้ตกลงกันชัดแจ้งว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าจะโอนไปยังผู้ซื้อเมื่อใดนั้น ถ้าสัญญาซื้อขายดังกล่าวตกลงให้ใช้ข้อสัญญา FOB แล้ว ตามหลักทั่วไปถือว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าจะโอนไปยังผู้ซื้อต่อเมื่อได้แบ่งแยกกำหนดสินค้าไว้แน่นอนแล้วและส่งมอบสินค้าผ่านกราบเรือแล้วเท่านั้นเว้นแต่จะมีเงื่อนไขหรือ

---

[37] เรื่องเดียวกัน, หน้า 172-175.

[38] โปรดดูรายละเอียดในหน้า 73-74

เงื่อนเวลาบังคับไว้ แต่ในบางกรณี แม้ผู้ขายจะส่งมอบสินค้าขึ้นเรือแล้วก็ตาม กรรมสิทธิ์ในสินค้าก็ยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อ เช่น ผู้ซื้อปฏิเสธไม่รับมอบเอกสารโดยมิชอบ ทั้งนี้เพราะผู้ขายได้สงวนสิทธิไว้ ดังนั้นผู้ขายจึงฟ้องให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าไม่ได้ ผู้ขายมีสิทธิแต่เรียกค่าเสียหาย เว้นแต่ผู้ขายจะสละสิทธิการตั้งข้อสงวนดังกล่าว

ส่วนในกรณีสัญญาซื้อขายตกลงใช้เงื่อนไขของสัญญาแบบ CIF แล้วโดยหลักทั่วไปจะถือว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าจะโอนไปยังผู้ซื้อเมื่อมีการรับมอบเอกสารการขนส่งหรือส่งมอบเอกสารการขนส่งให้แก่ธนาคารในกรณีที่มีข้อตกลงให้ชำระเงินโดยวิธีเลตเตอร์ออฟเครดิต ถ้าผู้ซื้อปฏิเสธไม่รับมอบเอกสารการขนส่งแล้ว ผู้ขายก็ไม่มีสิทธิฟ้องให้ผู้ซื้อชำระราคาได้

ในกรณีที่สัญญากำหนดให้ชำระราคาด้วยเครดิตก็เช่นกัน ถ้าผู้ขายยื่นเอกสารการขนส่งและตั๋วแลกเงินต่อธนาคาร แต่ธนาคารไม่รับรองตั๋วแลกเงินหรือไม่จ่ายเงิน ศาลตัดสินว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าไม่โอนไปยังผู้ซื้อ เพราะในกรณีปกติสัญญา CIF กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะไม่โอนไปจนกว่าจะได้มีการรับมอบเอกสารและชำระราคา เช่น คดี The Glenray (1945) A.C. 124 นอกจากนั้นในคดี Tradax International S.A. v. Goldschmidl S.A. (1977) 2 Lloyd's Rep 604,614 ศาลได้วางหลักทั่วไปว่าแม้สัญญาซื้อขายกำหนดให้ชำระราคาเมื่อส่งมอบเอกสาร ก็ไม่ถือว่าเป็นการตกลงชำระราคาในวันที่กำหนดแน่นอนซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบสินค้าตามความในมาตรา 49(2) ดังนั้นผู้ขายมีสิทธิแต่เพียงฟ้องเรียกค่าเสียหาย หรือในกรณีธนาคารยกเลิกเครดิตหรือปฏิเสธเครดิตก่อนที่ผู้ขายจะยื่นเอกสารจึงมีผลเท่ากับผู้ซื้อไม่จัดหาและส่งมอบเครดิตที่น่าเชื่อถือให้แก่ผู้ขายตามสัญญาซื้อขาย จึงถือว่าผู้ซื้อผิดสัญญาซึ่งผู้ขายมีสิทธิเลือกดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสิทธิอย่างหนึ่งที่ผู้ขายมีสิทธิคือ ให้ผู้ซื้อปฏิบัติตามสัญญาซื้อขาย กล่าวคือ ผู้ขายจะเรียกร้องให้ผู้ซื้อจัดหาเครดิตฉบับใหม่ให้กับผู้ขายก็ได้ ซึ่งเป็นการเรียกร้องให้ผู้ซื้อชำระหนี้เฉพาะเจาะจง

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าถ้ากรรมสิทธิ์โอนแล้วแต่ผู้ซื้อยังมิได้ชำระราคา ผู้ขายสามารถฟ้องเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาค่าสินค้าได้ แต่ถ้ากรรมสิทธิ์ยังไม่โอน ผู้ขายจะฟ้องเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาค่าสินค้าไม่ได้ ผู้ขายจะฟ้องเรียกร้องได้เฉพาะค่าเสียหาย นอกจากนั้นถึงแม้กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนแต่มีการกำหนดวันชำระราคาค่าสินค้าแน่นอน และผู้ซื้อไม่ชำระราคาค่าสินค้า ผู้ขายสามารถฟ้องเรียกค่าราคาสินค้าได้ โดยจะมีการส่งมอบสินค้าแล้วหรือไม่ก็ตาม

ในกรณีที่ผู้ขายฟ้องให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้านั้นถือเป็นการฟ้องให้ชำระเงินจำนวนหนึ่งในลักษณะของหนี้เงิน ซึ่งตามกฎหมายอังกฤษ ผู้ขายไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยนับจากเวลา

ที่ผิดนัด เว้นแต่จะกำหนดไว้แจ้งชัดในสัญญาหรือโดยพฤตินัยจากการติดต่อระหว่างคู่สัญญาหรือจากประเพณีการค้า อย่างไรก็ตามศาลอาจใช้ดุลพินิจกำหนดดอกเบี้ยผิดนัดให้แก่ผู้ขายได้ โดยอาศัยมาตรา 3(1) ของ The Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934 นอกจากนั้นผู้ขายไม่มีสิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายพิเศษจากผู้ซื้อ อย่างไรก็ตามผู้ขายอาจเรียกค่าใช้จ่ายตามสมควรที่เกิดขึ้น เช่น ค่าเก็บสินค้าในระหว่างที่ผู้ซื้อไม่รับมอบสินค้า แม้ในกรณีที่สัญญาซื้อขายกำหนดให้ชำระราคาสินค้าด้วยเครดิตก็ตาม ผู้ขายก็คงไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายอื่นจากผู้ซื้อได้ แต่ในกรณีที่ผู้ซื้อไม่จัดหาเครดิตให้แก่ผู้ขายภายในกำหนดเวลานั้นผู้ขายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายจากผู้ซื้อมากกว่าซึ่งรวมถึงค่าเสียหายในพฤติการณ์พิเศษซึ่งคู่สัญญาคาดเห็นได้ด้วย เพราะศาลถือว่ากรณีนี้ไม่ใช่การไม่ชำระเงินโปรดดูคดี Trans Trust S.P.R.L.V. Danubian Trading Co.,Ltd. (1952) 2 Q.B. 297,305

2.2.3. สิทธิบอกเลิกสัญญา

การที่ผู้ซื้อไม่ชำระราคาหรือไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ใดๆหรือธนาคารที่ผู้ซื้อเปิดเครดิตยกเลิกเครดิตหรือปฏิเสธไม่ยอมจ่ายเงินตามเครดิตซึ่งมีผลเท่ากับผู้ซื้อไม่จัดหาและส่งมอบเครดิตที่น่าเชื่อถือให้แก่ผู้ขายตามสัญญาซื้อขาย จึงถือว่าผู้ซื้อผิดสัญญาซึ่งผู้ขายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาและให้สัญญาสิ้นสุดลงและผู้ขายไม่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามสัญญาต่อไป ในกรณีนี้เมื่อผู้ขายบอกเลิกสัญญาแล้วผู้ขายไม่มีสิทธิฟ้องเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าแก่ตนหากแต่ผู้ขายมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อ ในกรณีที่ผู้ขายบอกเบิกสัญญาแล้วคู่สัญญาจะกลับคืนสู่ฐานะเดิมและถ้าผู้ขายยังครอบครองสินค้าอยู่ ผู้ขายมีสิทธิที่จะขายสินค้านั้นต่อให้บุคคลภายนอกและเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อคือ ผลต่างระหว่างราคาตามสัญญาและราคาที่ได้รับจากการขายสินค้าต่อ(ราคาตลาด)และค่าใช้จ่ายต่าง ๆที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ซื้อผิดสัญญาหรือจากการขายสินค้านั้นต่อ

2.2.4. สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย

ในกรณีที่ผู้ขายไม่ประสงค์จะเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าและไม่ประสงค์จะส่งมอบสินค้าที่ขายให้กับผู้ซื้ออีกต่อไปหรือไม่ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา ผู้ขายอาจเลือกใช้สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อเพียงอย่างเดียวหรือประกอบกับสิทธิในประการอื่นด้วย เช่น การฟ้องให้ผู้ซื้อชำระราคาและเรียกค่าเสียหายอื่น โดยขอบเขตค่าเสียหายที่ผู้ขายมีสิทธิได้รับจากผู้ซื้อนั้นคือ ค่าเสียหายตามปกติที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้และอาจได้รับค่าเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ

จากผู้ซื้อได้ถ้าเป็นค่าเสียหายที่คู่สัญญาคาดเห็นหรือหรือควรคาดเห็นได้ล่วงหน้าในเวลาทำสัญญา

ในกรณีที่ผู้ขายใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา และใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อ ถ้าผู้ขายมีสินค้าในความครอบครองของตนแล้วผู้ขายมีสิทธิที่จะขายสินค้านั้นต่อให้บุคคลภายนอก และเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อคือ ผลต่างระหว่างราคาตามสัญญาและราคาที่ได้รับจากการขายสินค้าต่อ (ราคาตลาด) และค่าใช้จ่ายต่าง ๆที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ซื้อผิดสัญญาหรือจากการขายสินค้านั้นต่อ แต่ถ้าผู้ขายไม่ใช้สิทธิขายสินค้านั้นต่อบุคคลภายนอก หากแต่ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อซึ่งเป็นผลมาจากการผิดสัญญาของผู้ซื้อ รวมทั้งค่าขาดกำไรที่ผู้ขายควรได้รับ ซึ่งศาลอังกฤษเห็นว่าผู้ขายมีสิทธิได้รับค่าขาดกำไรซึ่งเป็นค่าเสียหายกรณีพิเศษได้ถ้าเป็นค่าเสียหายที่คู่สัญญารู้หรือควรรู้ในขณะทำสัญญา เช่น ตัวอย่างในคดี Trans Trust S.P.R.L.V.Danubion Troding Co.,Ltd คดีนี้ผู้ซื้อผิดสัญญาเนื่องจากไม่จัดหาเครดิตให้ผู้ขายซึ่งผู้ขายฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อโดยที่ผู้ขายไม่ได้ขายสินค้านั้นต่อ ซึ่งผู้ซื้อโต้แย้งว่าผู้ขายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายซึ่งได้แก่ดอกเบี้ยเท่านั้นพราะถ้าผู้ขายขายสินค้านั้นต่อแล้วผู้ขายจะได้ราคามากกว่าราคาตามสัญญา เนื่องจากราคาตลาดของสินค้าที่พิพาทได้สูงขึ้นในวันผิดสัญญา แต่ผู้ขายไม่ได้ขายสินค้านั้นต่อ ซึ่งกรณีนี้ศาลอังกฤษเห็นว่าผู้ขายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายในพฤติการณ์พิเศษซึ่งเป็นที่คาดเห็นของคู่สัญญา ค่าเสียหายดังกล่าวนี้คือค่าขาดกำไรซึ่งเป็นขอบเขตความเสียหายที่ผู้ขายสมควรจะได้รับ

นอกจากนี้ตามหลักกฎหมายอังกฤษผู้ขายซึ่งฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อได้เท่าจำนวนความเสียหายที่ผู้ขายได้รับ แต่ผู้ขายก็มีหน้าที่จะต้องกระทำการในพฤติการณ์อันสมควรเพื่อบรรเทาความเสียหายเนื่องจากเป็นผลมาจากการผิดสัญญาถ้าผู้ขายละเลยไม่บรรเทาความเสียหายแล้วผู้ซื้ออาจพิสูจน์ขอลดค่าเสียหายในจำนวนที่ผู้ขายควรบรรเทาได้ หรือในจำนวนเท่ากับความสูญเสียที่ตนเองได้ก่อขึ้นเท่านั้น

ในส่วนของการฟ้องร้องบังคับคดีตาม 1979 Act นี้สัญญาซื้อขายอาจทำเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะโดยประทับตราหรือไม่ก็ได้ (either with or without Seal)หรือโดยวาจา (by word or mouth) หรือบางส่วนโดยลายลักษณ์อักษรบางส่วนโดยวาจาก็ได้ (Partly in writing and partly by mouth) หรือโดยลักษณะท่าทางของคู่สัญญา กล่าวคือ การทำสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ โดยทั่วไปไม่ต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือ สัญญามีผลบังคับโดยคู่สัญญาเพียงตกลงกันด้วยวาจา เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ดังนั้นตามกฎหมายอังกฤษถ้ามีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาซื้อขาย ซึ่งการทำสัญญาซื้อขายสิน

ค้ากันไม่ได้ทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด เพียงแต่ตกลงกันด้วยวาจาก็สามารถฟ้องร้องบังคับคดีกันได้โดยผู้เขียนเห็นว่าน่าจะนำพยานบุคคลขึ้นสืบได้ ซึ่งการทำสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศคู่สัญญาอาจมีการติดต่อตกลงกันทางโทรสาร โทรพิมพ์ ซึ่งเอกสารเหล่านี้ก็น่าจะนำมาสืบเป็นพยานเอกสารได้เช่นกันโดยไม่ต้องมีลายมือชื่อฝ่ายผู้ต้องรับผิดแต่อย่างใด

2.2.5. การระงับไปซึ่งสิทธิเรียกร้อง

ผู้ขายจะถูกระงับสิทธิเรียกร้องเมื่อผู้ซื้อได้ปฏิบัติการชำระราคาค่าสินค้าครบถ้วนแล้วหรือปฏิบัติการชำระหนี้ครบถ้วนแล้วตามสัญญาหรือตามที่ผู้ขายฟ้องเรียกร้องในกรณีผู้ขายใช้สิทธิฟ้องเรียกให้ชำระราคาหรือเรียกค่าเสียหายและศาลบังคับให้ตามสิทธิที่เรียกร้องนั้น

ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

3.1 สิทธิของผู้ขายภายหลังสัญญาซื้อขายเกิดขึ้นแล้ว

3.1.1 ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อ

ในทำนองเดียวกับกฎหมายอังกฤษคือ ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อและผู้ซื้อมีหน้าที่ต้องรับมอบสินค้าและชำระราคาสินค้าตามข้อกำหนดของสัญญาซื้อขาย กล่าวคือ ผู้ขายจะต้องพร้อมและเจตนาส่งมอบการครอบครองสินค้าแก่ผู้ซื้อเพื่อแลกเปลี่ยนกับการชำระราคาและผู้ซื้อจะต้องพร้อมและเจตนาจะชำระราคาสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนกับการครอบครองสินค้า ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่พร้อมและไม่ปฏิบัติตามสัญญาถือว่าคู่สัญญาฝ่ายนั้นผิดสัญญา[39] ถ้าสัญญาซื้อขายได้มีการตกลงกำหนดให้สถานที่ใดสถานที่หนึ่งเป็นสถานที่สำหรับการส่งมอบสินค้าแล้ว ผู้ขายก็ต้องส่งมอบสินค้านั้นไปยังสถานที่ที่กำหนดจึงจะถือว่ามีการส่งมอบการครอบครองสินค้าให้แก่ผู้ซื้อแล้ว แต่ถ้าคู่สัญญาไม่ได้ตกลงสถานที่และเวลาในการส่งมอบแล้วให้ถือว่าเวลาที่เป็นเวลาการส่งมอบคือ เวลาอันสมควร (reasonable time) ตามมาตรา 2-309(1) เช่นเดียวกับข้อ 33 ของอนุสัญญา ส่วนสถานที่ที่ถือว่ามีการส่งมอบแล้วคือสถานประกอบธุรกิจของผู้ขายในเวลาซึ่งตกลงทำสัญญาซื้อขาย หรือถ้าผู้ขายไม่มีที่อยู่เป็นการ

---

[39] Bradford Stone, Uniform Commercial Code in a nutshell, 4th ed. (Minnesota: West Publish, 1995), p. 83.

ถาวรแล้ว แต่ในการทำสัญญาได้มีการระบุสินค้าซึ่งเป็นที่รู้กันระหว่างคู่สัญญาในขณะทำสัญญาว่าสินค้านั้นอยู่ที่ใดแล้วก็ให้ถือสถานที่นั้นเป็นสถานที่ส่งมอบตามมาตรา 2-308 และมาตรา 2-513 (4) ของ UCC แต่ถ้าคู่สัญญาไม่ได้ตกลงกำหนดสถานที่ในการส่งมอบสินค้าไว้ แต่มีการกำหนดให้มีการขนส่งสินค้ากันแล้ว กรณีนี้จะถือว่ามีการส่งมอบการครอบครองให้กับผู้ซื้อเมื่อมีการส่งมอบสินค้าไปยังผู้ขนส่งรายแรก (first carrier) เพื่อที่จะขนส่งไปยังผู้ซื้อตามมาตรา 2-319 ของ UCC ซึ่งมีผลเช่นเดียวกับข้อ 31 ของอนุสัญญา[40] และในกรณีที่คู่สัญญาตกลงให้นำ Incoterms มาเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาซื้อขาย โดย Incotrerm จะกำหนดหน้าที่ของผู้ขายในการส่งมอบสินค้าที่ถือว่าเป็นการส่งมอบโดยชอบแล้ว ณ จุดที่แตกต่างกันตามสัญญาซื้อขายในเทอมที่ต่างกัน

นอกจากนี้ควรพิจารณาว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าและความเสี่ยงภัยในสินค้าจะอยู่กับคู่สัญญาฝ่ายใดเมื่อมีการส่งมอบการครอบครองสินค้าแล้ว ซึ่งมีผลต่อสิทธิของผู้ขายที่มีต่อตัวสินค้าที่ซื้อขายเมื่อผู้ขายเป็นผู้ที่ไม่ได้รับชำระราคาและมีผลต่อการฟ้องเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคา ซึ่งสามารถพิจารณาเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์และการโอนความเสี่ยงภัยได้ดังนี้

ในเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้า UCC มีหลักการโอนกรรมสิทธิ์จากผู้ขายไปยังผู้ซื้อเมื่อผู้ขายปฏิบัติหน้าที่ในการส่งมอบสินค้าเสร็จสมบูรณ์ เว้นแต่คู่สัญญาจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น ซึ่งลักษณะของสัญญาส่งมอบเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินว่าคู่สัญญาฝ่ายใดมีกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 2-401 ได้แก่ ในกรณี shipment contract กรรมสิทธิ์จะโอนไปยังผู้ซื้อในเวลาและสถานที่ที่มีการส่งสินค้าขึ้นเรือ หรือ destination contract กรรมสิทธิ์จะโอนไปยังผู้ซื้อเมื่อเจตนาจะส่งมอบไปยังจุดหมายปลายทาง นอกจากนี้บางสัญญาสินค้ายังไม่ได้ส่งมอบแต่มีเอกสารสิทธิเมื่อผู้ขายได้ส่งมอบเอกสารสิทธิให้กับผู้ซื้อ กรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อ แต่ถ้าไม่มีเอกสารสิทธิกรรมสิทธิ์โอนในเวลาและสถานที่ที่สัญญาซื้อขายได้ถูกทำขึ้น อย่างไรก็ตามกรรมสิทธิ์จะโอนจากผู้ซื้อกลับไปยังผู้ขายได้ ถ้าผู้ซื้อปฏิเสธสินค้า หรือไม่ยอมรับสินค้าตามมาตรา 2-401(4) ของUCC[41]

---

[40] Ibid., pp. 83-84.

[41] Daniel V, Davidson, Brenda E. Knowles, Lynn M. Forsythe and Robert R. Jesperson, Business Law Principle and Case, (Boston Messachusetts: Kent Publishing Company, 1984), pp.264-265.

การพิจารณาเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าตามกฎหมายของอเมริกายังสามารถพิจารณาได้ดังนี้[42]

1. การขายสินค้าโดยผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หมายความว่า ถ้าผู้ขายมีสิทธิที่เป็นโมฆะ (ขโมยสินค้า หรือสิทธิที่ได้มาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย) ต่อมาผู้ซื้อได้สิทธิที่เป็นโมฆะดังกล่าวไป หรือบุคคลใดๆที่ได้สินค้ามาจากบุคคลที่กระทำผิดกฎหมาย ถึงแม้จะได้มาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนเจ้าของกรรมสิทธิ์ยังสามารถติดตามเอาคืนได้ตามมาตรา 2-403 ตัวอย่าง R. ขโมยเรือใบของ M. และต่อมาขายต่อให้ G. แม้ว่า G. จะเป็นผู้ซื้อโดยสุจริตเสียค่าตอบแทนและไม่รู้ถึงการขโมยดังกล่าว M. สามารถเรียกเอาเรือใบของเขาคืนจาก G. ได้ และ G. ก็สามารถไปฟ้อง R. เพื่อเรียกเอาเงินของตนคืนได้

อย่างไรก็ตาม UCC ได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้ถ้าบุคคลใดได้ซื้อของจากพ่อค้าที่ขายสินค้าดังกล่าวในทางการค้าปกติ พ่อค้าสามารถโอนการครอบครองหรือกรรมสิทธิ์ให้กับผู้ซื้อที่ซื้อโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนได้ ตัวอย่าง J. นำโทรทัศน์ไปซ่อมที่ร้านขายโทรทัศน์ ถ้าร้านขายโทรทัศน์ขายโทรทัศน์ของ J. ให้ P. ซึ่ง P. จะได้กรรมสิทธิ์ในโทรทัศน์ดังกล่าว ถ้า P. เป็นผู้ซื้อโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน J. สามารถเรียกค่าเสียหายได้โดยการฟ้องร้องจากร้านขายโทรทัศน์เท่านั้น

2. ในกรณีผู้ขายมีสิทธิที่เป็นโมฆียะ ผู้ซื้อจะได้รับกรรมสิทธิ์เฉพาะในกรณีเป็นผู้ซื้อโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน ตัวอย่าง J. (ผู้ที่มีสิทธิโมฆียะ) ขายรถให้กับ R. และ R. ขายรถให้กับ M. ซึ่งเป็นผู้ซื้อโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน M. จะได้กรรมสิทธิ์ในรถดังกล่าว J.ไม่สามารถเรียกเอารถคืนจาก M. ได้ (J. สามารถเรียกเอารถคืนได้ ถ้า M. ไม่ใช่ผู้ซื้อโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน)

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในเรื่องความเสี่ยงภัยแล้วจะเห็นว่าความเสี่ยงภัยในความสูญหาย หมายถึง การกำหนดในเรื่องที่สินค้าเกิดสูญหาย เสียหาย หรือถูกทำลายว่าคู่สัญญาฝ่ายใดจะต้องรับภาระในความสูญเสียทางการเงินในความสูญหาย เสียหาย หรือถูกทำลายของสินค้าที่เกิดขึ้นก่อนการปฏิบัติตามสัญญาซื้อขายเสร็จสมบูรณ์ ("The term risk of loss refers to

---

[42] Betty L. Schroeder, Lawrence S. Clark and Philip D. Marzio, Business Law (CPS Certified Professional Secretary), (New York: John Wiley & Sons, 1984), pp. 65-67.

the allocation of loss for damages/destination and is used to designate which contracting party should bear the financial loss if damage and/or dertination should occur prior to complete performance of the sales contract")[43]

ดังนั้นความเสี่ยงภัยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย และขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตามสัญญาของคู่สัญญาไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรรมสิทธิ์หรือการชำระราคาของผู้ซื้อ โดยคู่สัญญาอาจระบุให้ความเสี่ยงภัยในความสูญหายไว้โดยเฉพาะในสัญญาซื้อขายก็ได้ ถ้าไม่ระบุเฉพาะไว้ หลักโดยทั่วไป ความเสี่ยงภัยในความสูญหายจะตกอยู่กับคู่สัญญาที่ทำผิดสัญญา ในกรณีที่ไม่มีการผิดสัญญาและคู่สัญญาไม่ได้ระบุเรื่องความเสี่ยงภัยไว้เฉพาะ UCC ได้กำหนดในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยไว้ในสัญญาเฉพาะ 4 ประเภทตามมาตรา 2-509[44] ดังนี้

1. สัญญาซื้อขายที่มีการขนส่งสินค้า โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- Shipment Contract - ความเสี่ยงภัยโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อเมื่อส่งมอบสินค้าให้กับผู้ขนส่งถึงแม้ผู้ขายจะสงวนสิทธิในสินค้าไว้ก็ตาม

- Destination Contract - ความเสี่ยงภัยโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อเมื่อได้ส่งมอบสินค้าไปยังจุดหมายปลายทางที่ระบุไว้

2. ในกรณีที่สินค้าอยู่ในความดูแลของผู้รับฝาก (bailee) ความเสี่ยงภัยจะโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อได้ 3 กรณี ดังนี้

- กรณีที่มีเอกสารสิทธิที่เปลี่ยนมือได้ (a negotiable document of title) ความเสี่ยงภัยโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อเมื่อผู้ซื้อได้รับตราสารจากผู้ขาย

- กรณีที่มีเอกสารสิทธิที่เปลี่ยนมือไม่ได้ (a nonnegotiable document of title) ความเสี่ยงภัยโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อเมื่อผู้ซื้อได้ยื่นตราสารดังกล่าวต่อผู้รับฝากภายในเวลาอันสมควร

- กรณีที่ไม่มีเอกสารสิทธิ ความเสี่ยงภัยโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อเมื่อผู้รับฝากได้รับรู้ถึงสิทธิของผู้ซื้อเกี่ยวกับสินค้า

---

[43] Ibid., p. 65.

[44] Daniel V, Davidson, Brenda E. Knowles, Lynn M. Forsythe and Robert R. Jesperson, Business Law Principle and Case, pp. 270-271.

3. สินค้ายังอยู่ในความครอบครองของผู้ขาย ความเสี่ยงภัยจะโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อในสถานการณ์ดังต่อไปนี้

- ถ้าผู้ขายเป็นพ่อค้า ความเสี่ยงภัยจะไม่โอนไปยังผู้ซื้อจนกว่าผู้ซื้อจะเข้าครอบครองสินค้า

- ถ้าผู้ขายไม่ได้เป็นพ่อค้า ความเสี่ยงภัยจะขึ้นอยู่กับเจตนาในการส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อ

4. Sale of approval contracts ความเสี่ยงภัยในความสูญหายและกรรมสิทธิ์จะอยู่กับผู้ขายจนกว่าผู้ซื้อจะยอมรับสินค้า ซึ่งการยอมรับสามารถแสดงออกได้หลายวิธี

ในกรณีที่คู่สัญญาตกลงกำหนดเรื่องความเสี่ยงภัยในสัญญาซึ่งคู่สัญญาสามารถกระทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความต้องการของคู่สัญญา ซึ่งจะต้องตกลงกันโดยแน่นอน ชัดแจ้ง มิฉะนั้นบทบัญญัติใน UCC จะถูกนำมาบังคับใช้

ดังนั้นสามารถสรุปความแตกต่างของการโอนกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อในสัญญาซื้อขายแต่ละชนิดได้[45] ดังนี้

ตารางที่1 ความแตกต่างของการโอนกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อในสัญญาซื้อขายแต่ละชนิด

รูปแบบการส่งมอบ	เวลาที่กรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อ (มาตรา 2-401)	เวลาที่ความเสี่ยงภัยโอนไปยังผู้ซื้อ (มาตรา 2-509)
1. ส่งมอบโดยการขนส่ง -With shipment contract -With destination contract	ในเวลาและสถานที่ที่มีการขนส่งขึ้นอยู่กับเจตนาในการส่งมอบ	เมื่อผู้ขนส่งได้รับสินค้า เมื่อได้ส่งมอบไปยังจุดหมายปลายทางที่ระบุ
2. ส่งมอบโดยผู้ดูแลสินค้า -โดยมีเอกสารสิทธิที่เปลี่ยนมือได้ (negotiable document of title)	ขึ้นอยู่กับการส่งมอบเอกสารสิทธิให้กับผู้ซื้อ	เมื่อผู้ซื้อได้รับเอกสารสิทธิ
-โดยมีเอกสารสิทธิที่เปลี่ยนมือไม่ได้ (non-negotiable document of title)	ขึ้นอยู่กับการส่งมอบเอกสารสิทธิให้กับผู้ซื้อ	หลังจากผู้ซื้อได้ยื่นเอกสารสิทธิต่อผู้รับฝากในเวลาอันสมควร
-โดยไม่มีเอกสารสิทธิ	ในเวลาและสถานที่ทำสัญญา	ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของผู้รับฝากเกี่ยวกับสิทธิในสินค้าของผู้ซื้อ

[45] Ibid., p. 267.

ตารางที่1(ต่อ) ความแตกต่างของการโอนกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อในสัญญาซื้อขายแต่ละชนิด

รูปแบบการส่งมอบ	เวลาที่กรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อ (มาตรา 2-401)	เวลาที่ความเสี่ยงภัยโอนไปยังผู้ซื้อ (มาตรา 2-509)
3. ส่งมอบเฉพาะตัว		
-ผู้ขายที่เป็นพ่อค้า	ในเวลาและสถานที่ที่ทำสัญญา	ขึ้นอยู่กับการส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อ
-ผู้ขายที่ไม่ได้เป็นพ่อค้า	ในเวลาและสถานที่ที่ทำสัญญา	ขึ้นอยู่กับเจตนาในการส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อ

3.1.2 ผู้ขายมีสิทธิที่จะได้รับชำระราคาค่าสินค้า

ในทำนองเดียวกับกฎหมายของอังกฤษคือ ผู้ซื้อมีหน้าที่รับมอบสินค้าที่ซื้อขายและชำระราคาค่าสินค้าให้แก่ผู้ขายโดยปกติผู้ซื้อจะชำระราคาต่อเมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าอันเป็นหลักสัญญาต่างตอบแทน ถ้าไม่มีการตกลงเงื่อนไขการชำระราคากันไว้หรือไม่ได้กำหนดเวลาการชำระราคากันไว้ และหากมีการตกลงให้ชำระราคาเมื่อใดและโดยวิธีใด ผู้ซื้อก็มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามนั้น ซึ่งสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศมักมีข้อกำหนดเงื่อนเวลาให้ชำระราคาและวิธีการชำระราคากันไว้ ซึ่งในกรณีที่ตกลงให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าโดยวิธีการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ผู้ซื้อก็ต้องปฏิบัติตามซึ่งในกฎหมาย UCC ของอเมริกามาตรา 2-235 (1) ได้บัญญัติในเรื่องนี้ว่า การที่ผู้ซื้อไม่จัดหาเครดิตตามที่ตกลงกันให้แก่ผู้ขายภายในเวลาที่กำหนดในสัญญา หรือภายในเวลาอันสมควรในกรณีที่ไม่ได้กำหนดเวลาไว้ในสัญญาถือว่าผู้ซื้อผิดสัญญาซื้อขาย หรือในกรณีที่ผู้ซื้อได้ดำเนินการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้วแต่ธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเครดิตเมื่อผู้ขายยื่นเอกสารและตั๋วแลกเงินที่สั่งจ่ายตามเครดิตต่อธนาคารนั้นยังไม่มีผลทำให้ผู้ซื้อผิดนัดหรือผิดสัญญาต่อผู้ขายทันที เพราะในกรณีเช่นนี้ผู้ขายจะต้องมีคำบอกกล่าวแจ้งให้ผู้ซื้อทราบก่อนว่าผู้ขายต้องการให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าแก่ตน โดยผู้ขายจะต้องแจ้งให้ผู้ซื้อทราบภายในเวลาที่กำหนดในสัญญาหรือถ้าในสัญญาไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ ผู้ขายก็จะต้องแจ้งให้ผู้ซื้อทราบภายในระยะเวลาอันสมควรตามมาตรา 2-325(2) ของ UCC ซึ่งผู้ขายได้ส่งเอกสารการขนส่งพร้อมตั๋วแลกเงิน(ถ้ามี)ไปยังผู้ซื้อแล้ว แต่ผู้ซื้อปฏิเสธไม่ชำระราคาสินค้าแก่ผู้ขาย ผู้ขายมีสิทธิที่จะดำเนินการเยียวยาความเสียหายดังจะกล่าวต่อไปต่อผู้ซื้อได้

นอกจากนี้UCC มาตรา 2-606(1)ได้กำหนดกรณีที่ถือว่าผู้ซื้อรับมอบสินค้าแล้ว[46] ดังนี้

1. หลังจากตรวจสินค้าแล้ว ผู้ซื้อแจ้งผู้ขายว่าสินค้านั้นถูกต้องตามสัญญาหรือแจ้งว่ายอมรับสินค้านั้นแม้ว่าสินค้านั้นไม่ถูกต้อง

2. ผู้ซื้อไม่ปฏิเสธสินค้าในเวลาอันสมควรเมื่อผู้ซื้อมีโอกาสที่จะตรวจสอบสินค้านั้นได้

3. กระทำการใดๆที่ถือว่าผู้ซื้อรับสินค้านั้น เว้นแต่ผู้ซื้อกระทำไปโดยมิชอบ จะถือว่าผู้ซื้อรับมอบสินค้าเมื่อผู้ขายให้สัตยาบัน

อย่างไรก็ตามผู้ซื้อมีสิทธิตรวจสอบสินค้าก่อนยอมรับสินค้าและก่อนชำระราคาสินค้าได้โดยผู้ซื้อมีสิทธิตรวจสอบสินค้าว่าตรงตามที่ตกลงในสัญญาหรือไม่ โดยต้องตรวจสอบภายในสถานที่และเวลาอันสมควรและโดยวิธีที่เหมาะสม แต่ผู้ซื้ออาจไม่มีสิทธิตรวจสอบสินค้าก่อนชำระราคาสินค้าได้ ถ้ามีการตกลงไว้ในสัญญาหรือขั้นตอนการส่งมอบหรือการชำระราคาที่ได้ตกลงกันไว้ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ซื้อใช้สิทธิดังกล่าวได้ หรือสัญญามีการจัดหาเอกสารประกอบและผู้ซื้อจะต้องชำระราคาเมื่อมีการยื่นเอกสารต่อผู้ซื้อ ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่ผู้ซื้ออาจต้องชำระราคาสินค้าก่อนที่จะได้ตรวจสอบสินค้า แต่ผู้ซื้อก็ยังสามารถปลดเปลื้องการชำระราคาสินค้าได้ ถ้าปรากฏว่าสินค้าที่ไม่ได้ตรวจสอบนั้นไม่ตรงตามสัญญาในเมื่อตรวจสอบสินค้าขณะรับมอบสินค้าแล้ว[47]

3.2 สิทธิของผู้ขายกรณีผู้ซื้อผิดสัญญาหรือตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว[48]

ในกรณีที่ผู้ซื้อไม่ชำระราคาหรือไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ใดๆหรือตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวถึงแม้จะยังไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลายตามคำสั่งศาลก็ตาม หรือในกรณีที่สัญญาซื้อขายกำหนดให้ผู้ซื้อชำระราคาด้วยเครดิต ข้อสัญญานี้ผูกพันผู้ขายให้ต้องขอรับชำระราคาสินค้าจากธนาคารตามเครดิตเป็นเบื้องต้นตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเช่นเดียวกับกฎหมายอังกฤษ แต่ใน

---

[46] อรจิรา ตั้งวงศ์ยอดยิ่ง, "สิทธิของผู้ขายที่มีต่อธนาคารและผู้ซื้อในกรณีการซื้อขายระหว่างประเทศเมื่อธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต" หน้า179.

[47] Bradford Stone, Uniform Commercial Code in a nutshell, 4: p. 91.

[48] อรจิรา ตั้งวงศ์ยอดยิ่ง, "สิทธิของผู้ขายที่มีต่อธนาคารและผู้ซื้อในกรณีการซื้อขายระหว่างประเทศเมื่อธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต" หน้า 177-188.

กรณีที่ธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเครดิตเมื่อผู้ขายยื่นเอกสารและตั๋วแลกเงินแล้วผู้ซื้อยังไม่ผิดสัญญาต่อผู้ขายทันที เพราะผู้ขายจะต้องมีคำบอกกล่าวแจ้งให้ผู้ซื้อทราบว่าผู้ขายต้องการให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าแก่ตนตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งแตกต่างจากของอังกฤษ ซึ่งถือว่าผู้ซื้อผิดสัญญาทันทีและสามารถฟ้องเรียกราคาสินค้าได้ทันทีหรือดำเนินการต่อตัวสินค้าได้ ในส่วนของอเมริกาเมื่อผู้ขายได้ส่งเอกสารการขนส่งพร้อมตั๋วแลกเงิน(ถ้ามี)ไปยังผู้ซื้อแล้ว แต่ผู้ซื้อปฏิเสธไม่ชำระราคาสินค้าแก่ผู้ขาย ผู้ขายมีสิทธิที่จะดำเนินการเยียวยาความเสียหายตามที่กำหนดในมาตรา 2-703 ของ UCC เพื่อชดเชยความเสียหายของตนได้

ในส่วนความหมายของผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวตาม Bankruptcy Code, 11 U.S.C.A มาตรา 101 (3) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวคือ ผู้ที่ไม่สามารชำระหนี้ได้ในทางการค้าปกติหรือไม่สามารถชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระหรือเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามความหมายของกฎหมายล้มละลายโดยการตรวจสอบงบดุล[49]

โดยปกติในกรณีผู้ซื้อปฏิเสธไม่รับมอบหรือไม่ชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขายเมื่อถึงกำหนดชำระหรือก่อนการส่งมอบสินค้าถือได้ว่าผู้ซื้อผิดสัญญาและผู้ขายมีสิทธิเยียวยาความเสียหายตามที่กำหนดในมาตรา 2-703 ของ UCC[50] ได้ดังนี้

1) ระงับการส่งมอบสินค้า (withhold delivery of such goods)

2)หยุดการส่งมอบสินค้าโดยผู้ขนส่งหรือผู้รักษาทรัพย์(Bailee)ตามมาตรา 2-705

3)ดำเนินการทำให้สินค้าที่ขายแก่ผู้ซื้อให้เป็นสินค้าเฉพาะสิ่งหรือผลิตสินค้าต่อให้แล้วเสร็จแม้ผู้ซื้อจะผิดสัญญาตามมาตรา 2-704

4) ขายสินค้าต่อและเรียกชดใช้ค่าเสียหายตามมาตรา 2-706

5)เรียกชดใช้ค่าเสียหายเนื่องจากการไม่รับมอบสินค้า (non-acceptance) ตามมาตรา 2-708 หรือเรียกให้ชำระราคาสินค้าตามมาตรา 2-709

6) เลิกสัญญา

---

[49] Bradford Stone, Uniform Commercial Code in a nutshell, 4: p. 119.

[50] Ronald A Anderson. Anderson's Uniform Commercial Code Vol 1, (Articles 1-3 Sections 1-101 to 3-805: 2). (New York : The Lawyer Co-Operative Publishing, 1961) p.410.

ดังนั้นอาจกล่าวโดยรวมในกรณีที่ผู้ซื้อไม่ชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขายเมื่อถึงกำหนดชำระหรือก่อนการส่งมอบสินค้าหรือกรณีผู้ขายได้ส่งมอบสินค้าแก่ผู้ขนส่งแล้วและส่งเอกสารการขนส่งไปเรียกเก็บเงินจากผู้ซื้อแต่ผู้ซื้อปฏิเสธไม่ชำระราคาสินค้าแก่ผู้ขายหรือกรณีผู้ซื้อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่ว่าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วหรือไม่ก็ตามหรือกรณีธนาคารยกเลิกเครดิตก่อนที่ผู้ขายจะยื่นเอกสารและตั๋วแลกเงินต่อธนาคารซึ่งถือได้ว่าผู้ซื้อผิดสัญญาซื้อขายโดยการไม่จัดหาเครดิตให้แก่ผู้ขายและมีผลว่าผู้ซื้อปฏิเสธไม่ชำระราคาซื้อสินค้าก่อนกำหนดชำระหรือในกรณีที่ธนาคารปฏิเสธการชำระหนี้ตามเครดิตเมื่อผู้ขายยื่นเอกสารตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และผู้ขายได้แจ้งให้ผู้ซื้อทราบแล้วแต่ผู้ซื้อปฏิเสธการชำระราคาสินค้าแก่ผู้ขาย ผู้ขายอาจเลือกดำเนินการต่าง ๆดังต่อไปนี้

3.2.1 สิทธิดำเนินการต่อตัวสินค้า

3.2.1.1 สิทธิยึดหน่วงหรือระงับการส่งมอบสินค้า (lien or withhold delivery of the goods)[51]

เมื่อผู้ซื้อปฏิเสธไม่ชำระราคาเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระหรือผู้ซื้อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่ว่าหนี้ถึงกำหนดชำระหรือไม่ก็ตาม ผู้ขายมีสิทธิระงับการส่งมอบสินค้าได้ในกรณีที่สินค้ายังอยู่ในความครอบครองของผู้ขายซึ่งเปรียบเสมือนสิทธิยึดหน่วงโดยผู้ขายสามารถระงับการส่งมอบสินค้าไว้ได้จนกว่าผู้ซื้อจะชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขายตามมาตรา 2-703 (a) ของ UCC และในกรณีที่ธนาคารยกเลิกเครดิตก่อนที่ผู้ขายจะยื่นเอกสารและตั๋วแลกเงินต่อธนาคารถือได้ว่าผู้ซื้อผิดสัญญาซื้อขายโดยการไม่จัดหาเครดิตให้แก่ผู้ขายและมีผลว่าผู้ซื้อปฏิเสธไม่ชำระราคาซื้อสินค้าก่อนกำหนดชำระ ผู้ขายมีสิทธิตามที่กำหนดในมาตรา 2-610 กล่าวคือระงับการปฏิบัติชำระหนี้ของตนโดยการไม่ส่งมอบสินค้าเพื่อเจรจากับผู้ซื้อหรือผู้ขายอาจถือว่าผู้ซื้อปฏิเสธสัญญาและฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อตามมาตรา 2-703ได้

3.2.1.2 ระงับการส่งมอบสินค้าหรือหยุดการส่งมอบสินค้า[52]

ผู้ขายมีสิทธิระงับการส่งมอบสินค้าหรือหยุดการส่งมอบสินค้าโดยผู้ขนส่งหรือผู้รักษาทรัพย์ เช่น ผู้ดูแลคลังเก็บสินค้า (warehouse man) ซึ่งในกรณีนี้ผู้ขายได้ส่งมอบสินค้า

---

[51] Bradford Stone, Uniform Commercial Code in a nutshell, 4: p. 113.

[52] Ibid., pp. 113-115.

แก่ผู้ขนส่งแล้ว สินค้าจึงไม่ได้อยู่ในความครอบครองของผู้ขาย ผู้ขายจึงไม่อาจระงับการส่งมอบแล้ว ผู้ขายจึงเหลือแต่สิทธิที่จะให้ผู้ขนส่งหรือผู้รักษาทรัพย์ (bailee) หยุดการส่งมอบสินค้า อย่างไรก็ตามสิทธิประการนี้มีข้อจำกัดโดยผู้ขายสามารถใช้สิทธิระงับการส่งมอบสินค้าได้เมื่อผู้ขายพบว่าผู้ซื้อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวและจะต้องเป็นการขนส่งสินค้าที่มีจำนวนมาก โดยผู้ซื้อไม่สามารถชำระราคาสินค้าได้ไม่ว่าหนี้จะถึงกำหนดชำระแล้วหรือไม่ก็ตาม และโดยเฉพาะผู้ซื้อจะต้องยังไม่ครอบครองหรือถือว่าครอบครองสินค้านั้นแล้วไม่ว่าโดยผู้ขนส่งหรือผู้รักษาทรัพย์ที่ยึดถือสินค้าแทนผู้ซื้อก็ตามตามมาตรา 2-703 (b) และมาตรา 2-705 นอกจากนี้ในกรณีที่สินค้าได้มีการระบุตัวสินค้าตามสัญญาและส่งมอบให้กับผู้ซื้อแต่ผู้ซื้อปฏิเสธไม่รับมอบ หรือกรณีที่สินค้ายังไม่ได้ระบุตัวสินค้าหรือยังไม่เป็นสินค้าสำเร็จรูป ผู้ขายอาจทำให้เป็นสินค้าเฉพาะสิ่งหรือผลิตให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปแล้วดำเนินการนำสินค้านั้นขายต่อ และเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อในจำนวนที่แตกต่างของราคาขายต่อกับราคาตามสัญญาและค่าเสียหายอื่นๆได้ โดยที่ผู้ซื้อจะรับผิดต่อผู้ขายเฉพาะในความเสียหายที่ไม่มากไปกว่าที่ผู้ขายได้รับ

3.2.1.3 สิทธิที่จะขายสินค้าต่อไป[53]

ผู้ขายอาจเลือกใช้สิทธิตามมาตรา 2-706 โดยการนำสินค้าออกขายต่อและเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อในจำนวนที่แตกต่างของราคาขายต่อกับราคาตามสัญญาและค่าเสียหายอื่นๆ ตามมาตรา 2-710 ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการขายต่อ เช่น การดูแลสินค้าหลังจากผู้ซื้อผิดสัญญาก่อนการขายต่อ ซึ่งการดำเนินการขายสินค้าต่อไปให้บุคคลอื่นนี้ ผู้ขายจะต้องกระทำโดยสุจริตและในลักษณะเชิงพาณิชย์อย่างสมเหตุสมผลในทุกขั้นตอน เช่น วิธีการขาย เวลา สถานที่และเงื่อนไขการขาย การขายสินค้าต่อนี้อาจกระทำได้โดยเสนอขายต่อสาธารณะ (โดยการขายทอดตลาด) หรือขายต่อเอกชนตามมาตรา 2-706(1),(2) ซึ่งในกรณีนี้ผู้ขายต้องแจ้งให้ผู้ซื้อทราบด้วย ส่วนการขายทอดตลาด ผู้ขายต้องแจ้งเวลาและสถานที่ให้ผู้ซื้อทราบในกรณีที่ผู้ขายได้ขายสินค้าต่อแล้วได้กำไร ผู้ขายก็ไม่จำต้องส่งมอบกำไรที่ได้รับให้แก่ผู้ซื้อ

3.2.2 สิทธิฟ้องให้ผู้ซื้อชำระราคา[54]

เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ซื้อได้รับมอบ (Accept) สินค้าที่ผู้ขายส่งมอบแล้ว หรือสินค้าที่ผู้ขายส่งมอบให้กับผู้ขนส่งได้สูญหายหรือเสียหายในเวลาที่ความเสี่ยงภัยในสินค้าโอนไป

---

[53] Ibid., pp. 115-117.

[54] Ibid., pp. 118-119.

ยังผู้ซื้อแล้วตามมาตรา 2-709(1)(a) หรือสินค้าตรงตามสัญญาซึ่งผู้ขายได้พยายามและไม่สามารถขายสินค้าต่อในราคาที่เหมาะสมหรือในสถานการณ์ที่เหมาะสมได้ตามมาตรา 2-709 (1)(b) เมื่อผู้ซื้อไม่ชำระราคาสินค้าแก่ผู้ขายเมื่อหนี้ดังกล่าวถึงกำหนดชำระ ผู้ขายอาจเลือกฟ้องผู้ซื้อให้ชำระราคาสินค้าและค่าเสียหายที่เกิดขึ้นตามมาตรา 2-710 แก่ตนได้ตามมาตรา 2-709(1)(a)และ(b)[55]

แต่อย่างไรก็ดี หากศาลตัดสินว่าผู้ขายไม่มีสิทธิได้รับชดใช้ราคาสินค้าตามมาตรานี้ก็ตาม ผู้ขายก็ยังคงมีสิทธิได้รับค่าเสียหายอย่างในกรณีผู้ซื้อไม่รับมอบสินค้าตามที่กำหนดในมาตรา 2-708 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

3.2.3 สิทธิบอกเลิกสัญญา (Cancellation)[56]

ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา เมื่อผู้ซื้อผิดสัญญาซื้อขายเนื่องจากไม่ชำระราคาสินค้าแก่ผู้ขายผู้ขายมีสิทธิบอกเลิกสัญญา โดยการบอกเลิกสัญญาจะมีผลทำให้หน้าที่ของคู่สัญญาที่จะต้องปฏิบัติต่อกันระงับลง แต่สิทธิใดๆที่เกิดขึ้นก่อนการผิดสัญญายังคงมีผลใช้บังคับอยู่ ผลคือสินค้านั้นก็ยังคงเป็นของผู้ขายอยู่และผู้ขายซึ่งเป็นฝ่ายบอกเลิกสัญญายังมีสิทธิเรียกค่าเสียหายเนื่องจากการผิดสัญญาทั้งหมดหรือบางส่วนจากผู้ซื้อได้ตามมาตรา 2-703 (f): 2-106 (3),(4) และมาตรา 2-720 ของ UCC

3.2.4 สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย

ในกรณีที่ผู้ซื้อไม่รับมอบสินค้าที่ผู้ขายส่งไปให้ตามสัญญาซื้อขายหรือปฏิเสธไม่ชำระหนี้ตามสัญญา ผู้ขายมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ซื้อได้ สำหรับขอบเขตค่าเสียหายที่ผู้ขายมีสิทธิได้รับมาตรา 2-708 ของ UCC ได้กำหนดไว้ว่า ผู้ขายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายในจำนวนส่วนต่างของราคาตลาดของสินค้า (ณ เวลาและสถานที่ส่งมอบสินค้า) กับราคาซื้อขายตามสัญญา รวมทั้งค่าเสียหายตามมาตรา 2-710 แต่ต้องหักค่าใช้จ่ายใดๆที่ผู้ขายไม่ต้องเสียเนื่องจากผู้ซื้อผิดสัญญา

---

[55] John O. Honnold, Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nation Convention, 2nd ed. (Boston: Kluwer Law and Taxation Publisher, 1991), pp.435-437.

[56] Ibid., p. 113.

อย่างไรก็ตาม ถ้าหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวข้างต้นไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้ขายอยู่ในฐานะเหมือนดังได้มีการปฏิบัติตามสัญญาซื้อขายแล้ว มาตรา 2-708 (2) กำหนดให้สิทธิผู้ขายที่จะได้รับค่าขาดกำไรเป็นค่าเสียหาย กล่าวคือ ผู้ขายมีสิทธิได้ค่าเสียหายเท่าจำนวนกำไรที่ผู้ขายคาดว่าจะได้รับถ้าผู้ซื้อปฏิบัติตามสัญญา รวมทั้งค่าโสหุ้ยต่าง ๆที่สมเหตุสมผล และยังมีสิทธิได้ค่าเสียหายตามมาตรา 2-710 และค่าใช้จ่ายต่าง ๆที่เกิดขึ้นโดยหักจำนวนเงินใด ๆที่ได้ชำระหรือเงินที่ได้จากการขายสินค้านั้นต่อไป อย่างไรก็ตามในพฤติการณ์บางกรณี เช่น ในคดี Neri V. Retail Marine Corp. (1972) 30 N.Y. 2d 393 ผู้ขายมีสินค้าชนิดที่ผู้ซื้อตกลงซื้ออยู่จำนวนมากและสามารถขายสินค้าประเภทดังกล่าวให้ลูกค้ารายอื่นได้เป็นปกติอยู่แล้ว ศาลสหรัฐอเมริกาบางมลรัฐเคยตัดสินว่า ผู้ขายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเป็นค่าขาดกำไรได้แม้ผู้ขายจะได้ขายสินค้าที่ผู้ซื้อได้ตกลงซื้อนั้นแก่ลูกค้ารายอื่นในราคาเดียวกันก็ตาม ทั้งนี้เพราะศาลเห็นว่าถ้าผู้ซื้อไม่ผิดสัญญา ผู้ขายก็สามารถขายสินค้าได้ 2 ชิ้น ดังนั้นจึงจะถือว่าผู้ขายไม่เสียหายไม่ได้[57] นอกจากนี้ผู้ขายยังมีสิทธิได้รับค่าเสียหายในพฤติการณ์พิเศษซึ่งผู้ขายมีสิทธิจะเรียกได้เฉพาะกรณีที่เป็นค่าเสียหายที่คาดหมายหรืออาจคาดหมายได้ล่วงหน้าในขณะทำสัญญาด้วย

ใน UCC มาตรา 2-710 ได้บัญญัติถึงค่าเสียหายที่เกิดขึ้นของผู้ขาย (Seller's Incidental Damages) ไว้ดังนี้ ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้ขายที่ได้รับความเสียหายนั้นให้รวมถึงค่าจ้าง ค่าใช้จ่ายหรือค่านายหน้าที่เกิดขึ้นจากการหยุดส่งมอบสินค้าในการขนส่ง การดูแลดรอบครองสินค้าหลังจากผู้ซื้อผิดสัญญา ในส่วนที่เกี่ยวกับการคืนหรือการขายต่อสินค้าหรือค่าเสียหายอื่นใดที่เป็นผลจากการผิดสัญญาตามสมควรทางการค้า[58]

นอกจากนี้ UCC มาตรา 2-704 ยังได้กำหนดถึงวิธีที่ผู้ขายใช้ในการบรรเทาความเสียหายและอาจจำเป็นต้องกระทำเพื่อลดความเสียหายที่ผู้ขายจะได้รับ กล่าวคือ ผู้ขายอาจจะดำเนินการจัดหาสินค้าตามที่กำหนดในสัญญาซื้อขายหรือทำการผลิตสินค้าให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อให้เป็นทรัพย์เฉพาะสิ่ง ถ้าผู้ขายเห็นว่าเป็นการสมควร และอาจทำให้ผู้ขายได้รับประโยชน์มากกว่าการขายเศษวัสดุ กล่าวคือ เมื่อผู้ขายได้จัดหาสินค้าหรือผลิตสินค้าให้สำเร็จรูปแล้ว ผู้ขายอาจเลือกใช้สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 2-703 คือสิทธิที่จะนำสินค้า

---

[57] อรจิรา ตั้งวงศ์ยอดยิ่ง, "สิทธิของผู้ขายที่มีต่อธนาคารและผู้ซื้อในกรณีการซื้อขายระหว่างประเทศเมื่อธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต" หน้า 181.

[58] เรื่องเดียวกัน, หน้า 179.

นั้นออกขายต่อตามมาตรา 2-706 แต่ถ้าผู้ขายไม่อาจขายสินค้านั้นต่อได้ในราคาอันสมควรหลังจากได้พยายามขายต่อแล้ว ผู้ขายก็อาจฟ้องผู้ซื้อให้ชำระราคาสินค้าและรับมอบสินค้านั้นไปตามมาตรา 2-709

ในกรณีที่ผู้ขายได้สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายตามมาตรา 2-708 ซึ่งผู้ขายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเท่าจำนวนผลต่างของราคาตลาด ณ วันและสถานที่ส่งมอบและราคาสินค้านั้น ในกรณีที่ผู้ขายฟ้องคดีก่อนเวลาที่ผู้ขายส่งมอบสินค้าแก่ผู้ซื้อ ผู้ขายจึงต้องพิสูจน์ราคาตลาดตามความในมาตรา 2-723 ซึ่งมาตรา 2-723 ของ UCC ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพิสูจน์ราคาตลาดเวลาและสถานที่ (Proof of Market Price : Time and Place)[59] ดังนี้

(1) ถ้าการฟ้องร้องจากเหตุการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้า (Anticipatory Repudiation)ปรากฏต่อศาลก่อนเวลาที่จะให้มีการปฏิบัติตามสัญญาที่เกี่ยวข้องกับสินค้าทั้งหมดหรือบางส่วน ค่าเสียหายตามราคาตลาดใด (มาตรา 2-708 หรือมาตรา 2-713)ให้กำหนดตามราคาของสินค้าในขณะที่คู่สัญญาที่ได้รับความเสียหายทราบถึงการผิดสัญญา

(2)ถ้าหลักฐานเรื่องราคาในขณะหรือสถานที่ที่กำหนดในบทบัญญัตินี้ไม่เอื้ออำนวยให้กำหนดราคาตามเวลาที่สมควรก่อนหรือหลังเวลาที่ได้กำหนด หรือ ณ สถานที่อื่นใดซึ่งในการตัดสินเชิงพาณิชย์หรือการปฏิบัติตามประเพณีการค้านั้นได้ใช้ราคาเหล่านั้นเป็นราคาแทนที่ตามสมควร รวมทั้งให้กำหนดค่าสินไหมทดแทนตามสมควรสำหรับค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้ามาหรือจากสถานที่อื่น

(3) หลักฐานสำหรับราคาที่กำหนดขึ้นในเวลาหรือสถานที่อื่นนอกจากที่ได้กำหนดตามบทบัญญัติแห่งนี้ซึ่งเสนอโดยคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้นไม่สามารถรับได้ เว้นแต่และจนกระทั่งคู่สัญญาฝ่ายที่เสนอหลักฐานนั้นได้ยื่นหนังสือแจ้งไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งศาลเห็นว่าเพียงพอต่อการป้องกันมิให้เกิดการเสียเปรียบเกิดขึ้น

ในส่วนของการฟ้องร้องบังคับคดี ตามกฎหมายของอเมริกา UCC ได้กำหนดว่าสัญญาซื้อขายสินค้าที่มีมูลค่า US$ 500 หรือมากกว่านั้นไม่มีผลบังคับ เว้นแต่จะได้มีลายลักษณ์อักษรเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่าได้มีการทำสัญญาซื้อขายขึ้นระหว่างคู่สัญญา และมีลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดหรือตัวแทนของฝ่ายนั้น(Supra Nate 5 at page 214 อ้างถึงใน มานพ นาคทัต, 2540 : 31) โดยมีข้อยกเว้นบางประการ เช่น สินค้าซึ่งผลิตขึ้นมาเพื่อผู้ซื้อโดยเฉพาะ และไม่เหมาะสำหรับที่จะขายให้บุคคลอื่นๆซึ่งผู้ขายได้ทำการเริ่มผลิตหรือได้ตกลง

---

[59] เรื่องเดียวกัน, หน้า 188.

สั่งซื้อวัตถุมาเพื่อผลิต เช่น กระจก ซึ่งผลิตขึ้นเป็นขนาดพิเศษสำหรับผู้ซื้อโดยเฉพาะ (Distribu-Dar Inc. V. Karadanes, 11 Call App. 3d 463) หรือการซื้อขายยางซึ่งได้ใช้ลาดถนนในบริเวณของผู้ซื้อ ซึ่งผู้ซื้อได้รับการส่งมอบแล้ว (Rose Acre Farm,Inc. VL.P. Cavett Co.,279 NE 2d 280) ย่อมไม่อยู่ในข้อกำหนดที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือภายใต้ UCC[60]

กล่าวคือ การทำสัญญาซื้อขายสินค้าตามหลักกฎหมายของอเมริกาไม่ต้องมีแบบเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือแต่อย่างใด แต่ถ้าเมื่อใดก็ตามมีการซื้อขายสินค้าตั้งแต่ US$ 500 ขึ้นไปจะต้องทำเป็นหนังสือหรือลายลักษณ์อักษรที่จะแสดงให้เห็นว่ามีการทำสัญญาซื้อขายกันขึ้น และมีลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดหรือตัวแทนของฝ่ายนั้น จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ ถ้าเกิดกรณีข้อพิพาทกันขึ้น แต่ถ้าไม่มีเอกสารลายลักษณ์อักษรดังกล่าวก็จะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้เพียงแต่เกิดสัญญาซื้อขายขึ้นแล้วเท่านั้น อย่างไรก็ตามก็มีข้อยกเว้นถึงแม้จะเป็นการตกลงซื้อขายสินค้าที่มีมูลค่าตั้งแต่ US$ 500 ขึ้นไป แต่ถ้าเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นมาเพื่อผู้ซื้อโดยเฉพาะและไม่เหมาะสำหรับที่จะขายให้บุคคลอื่นๆซึ่งผู้ขายได้ทำการเริ่มผลิตหรือได้ตกลงสั่งซื้อวัตถุมาเพื่อผลิตตามที่กล่าวมาข้างต้นย่อมไม่อยู่ในข้อกำหนดที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือก็สามารถฟ้องร้องบังคับคดีกันได้

3.2.5 การระงับไปซึ่งสิทธิเรียกร้อง

ผู้ขายจะถูกระงับสิทธิเรียกร้องเมื่อผู้ซื้อได้ปฏิบัติการชำระราคาหรือปฏิบัติการชำระหนี้ครบถ้วนแล้วตามสัญญาหรือตามที่ผู้ขายฟ้องเรียกร้องในกรณีผู้ขายใช้สิทธิฟ้องเรียกให้ชำระราคาหรือเรียกค่าเสียหายและศาลบังคับให้ตามสิทธิที่เรียกร้องนั้น นอกจากถ้าเป็นกรณีการทำสัญญาซื้อขายสินค้าที่มีมูลค่าตั้งแต่ US$ 500 ขึ้นไป และเป็นสินค้าที่ไม่เข้าข้อยกเว้นตาม UCC แล้ว และคู่สัญญาไม่ได้ทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดแล้ว เมื่อเกิดกรณีพิพาทขึ้นก็ไม่สามารถฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ แต่ถ้าผู้ซื้อมาชำระหนี้เอง ผู้ขายก็รับชำระได้

---

[60] มานพ นาคทัต, "กฎหมายที่เกี่ยวกับคดีการค้าระหว่างประเทศ : สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ," ใน คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ, หน้า 31.